

Uw naam	Hans Wulffraat
Uw gemeente	Chin Ev gemeente Geloof, hoop en liefde
Telefoon	06-14275099
E-mailadres	l.wulffraat@inter.nl.net
Omschrijving	Het eerste discipelschapsplan van onze Chinese CAMA gemeente. Latere papers bouwen hier op voort, zijn holistischer en minder cognitief.

BARNABAS PROJECT

PLAN VOOR NAZORG EN DISCIPELSCHAP

IN DE CHINESE EVANGELISCHE KERK

GELOOF, HOOP EN LIEFDE

TE YPENBURG

Bleiswijk, 30 November 2007

Inleiding

Dit strategische plan richt zich op evangelisatie, nazorg en vooral discipelschap onder de tweede generatie Kantonees sprekende Chinezen in de Randstad door de Chinese Evangelische Kerk “Geloof, Hoop en Liefde” te Ypenburg. Centrale vragen in dit project zijn:

1. Hoe kunnen we effectief evangeliseren onder de tweede generatie Chinezen in de grote steden van de Randstad Holland?¹
2. Hoe kunnen we hen effectief mobiliseren en toerusten voor de evangelisatie van hun eigen Chinese leeftijdsgenoten en voor wereldzending onder de enorme Chinese wereldbevolking?
3. Hoe kunnen we een effectief discipelschapsprogramma ontwikkelen om geestelijk volwassen christenen te vermenigvuldigen die op hun beurt discipelmakers en leiders worden?
4. In welke mate kunnen we samen met hen een multi-etnische en multiculturele kerk opbouwen?

Na een korte inleiding over de Chinese gemeenschap in Nederland presenteren we een gefaseerde strategie gericht op de tweede generatie Chinezen in Nederland. In de tweede helft van dit stuk schetsen we eerst een bijbels raamwerk voor discipelschap; daarna werken we dat verder uit in een specifiek discipelschapsplan.

Migratie geschiedenis en geografische spreiding van de Chinezen in Nederland

De eerste Chinese immigranten kwamen naar Nederland in 1911. Na de Tweede Wereldoorlog groeide hun aantal snel van 2000 in 1955 tot 45.000 omstreeks 1985. De meerderheid van de huidige Chinese bevolking is na 1975 ons land binnengekomen. Op 1 januari 1997 woonden er ca. 44.000 mensen in Nederland die waren geboren in Hong Kong of China, of die tenminste één ouder hadden die daar geboren was. Nog eens 25.000 Chinezen waren geboren in Suriname, Indonesië, Vietnam, Maleisië of Singapore. Mogelijk niet minder dan eenderde van het werkelijke aantal Chinezen is hier illegaal. Dat brengt het totaal dichtbij de 100.000.² Ca. 8000 – 10.000 werken in restaurants. Ongeveer 65% van de gemeenschap is voor hun inkomen afhankelijk van deze restaurants.

---

¹ De Randstad is de stedenring die Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht omvat. Op wereldschaal is dit maar een relatief klein stedelijk netwerk met één netwerk onder (christen-) Chinezen.

² Een dergelijke verhouding wordt geschat door welingelichte leden van de gemeenschap en stemt overeen met soortgelijke cijfers voor de VS. “Equipping the Saints for the Work of the Ministry – The Oversea Chinese Mission” by Bobby Watts. In: *Signs of Hope in the City. Ministries of Community Renewal*. Eds. Robert D. Carle en Louis A. DeCaro jr. (Valley Forge: Judson Press, 1997), 188.

De Chinese gemeenschap is verspreid over Nederland maar de meeste van hen (26.5 plus 30.8%) zijn geconcentreerd in de provincies Noord- en Zuid-Holland (d.i. Randstad) gevolgd door Noord-Brabant en Gelderland³ (resp. 12.8 en 7.9%). Binnen de grote steden lijken de Chinezen te zijn geconcentreerd in arbeiders- of lagere middenklassenwijken in de binnensteden. Er zijn meer regionale en lokale geografische en demografische gegevens nodig om dit beeld compleet te maken. De meeste Chinezen reizen vaak naar de grote steden in de Randstad voor familiebezoek en om boodschappen te doen in Chinese winkels.

De gemeenschap is heel hardwerkend en concurrentiegericht, en doordrongen van een sterk pragmatische volksreligie – een paradoxaal mengsel van mystiek en beloften van materieel gewin. Deze volksreligie bevat elementen van Confucianisme, Taoïsme en Boeddhisme. De verering van voorouders neemt een belangrijke plaats in.⁴

De Chinese gemeenschap in Nederland kent een hoge organisatiegraad (>100 verenigingen) en speelt zelfs een leidende rol in Europa.⁵ Informatie van andere Chinese gemeenschappen heeft geleid tot de conclusie dat beroepsverenigingen niet de beste instrumenten zijn voor (pre-) evangelisatie: het lidmaatschap is vaak beperkt; ze zijn heel concurrentiegericht en vaak gekenmerkt door onderling wantrouwen.^{6 7}

Context van de bediening

Er heeft sinds de jaren '30 zendingswerk onder de Chinezen in Nederland plaats gevonden. Het is echter grotendeels zonder resultaat gebleven totdat Chinese evangelisten van de *Chinese Overseas Christian Mission* en *Chinese Evangelical Mission in Europe* het werk opnamen (sinds 1966). De (hoofdzakelijk Mandarijnse en Hakka) COCM of *Stichting Chinese Christelijke Gemeente in Nederland* heeft nu kerken in Arnhem, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. De (vooral Kantonese) CEME heeft kerken in Rotterdam, Den Haag, Amsterdam, Utrecht, Breda, Bergen op Zoom en Zwolle. De Chinese Evangelische Kerk “Geloof, Hoop en Liefde” te Ypenburg (voortaan: GHL) is begin 2007 ontstaan na een breuk

---

³ Door overloop van de grote steden.

⁴ Christen worden betekent dat een man niet wordt bijgeschreven op de tabletten of rollen met generaties die in iedere familie worden bijgehouden. Misschien raakt hemzelf dat niet, maar het kan een groot probleem zijn voor zijn ouders die hij op zijn beurt diep respect verplicht is. Boven de 18 jaar mogen Chinese jongeren in Nederland hun eigen beslissingen nemen. Maar het kan heel moeilijk voor hen zijn om hun ouders te kwetsen of in te gaan tegen de druk van de familie om de traditie niet los te laten of gezichtsverlies voor anderen te veroorzaken.

⁵ De CEME hoopt dat onder Gods zegen een geslaagd project in Holland elders in Europa een spin-off mag hebben.

⁶ “The Church in Urban Taiwan.” Allen J. Swanson in *Urban Mission*, November 1990, 6-20.

⁷ Speciale vieringen lijken ook weinig mogelijkheden te bieden. Chinees Nieuwjaar is het belangrijkste feest. Maar Chinese feestdagen worden hier nauwelijks gevierd. P. Geense en T. Pels, *Opvoeding in Chinese gezinnen in Nederland* (Assen: Van Gorcum, 1998), 117.

in de Haagse CEME/EMSI kerk. Aan de CAMA gelieerd zijn twee Amsterdamse Chinese kerken en sinds kort (november '07) de Chinese CAMA kerk “Het Licht” in Almere. Tenslotte zijn er de *Amsterdamse Chinese Christelijke Kerk* en de *Eindhovense CCK*. In totaal tellen zij zo'n 1700⁸ (ca. 2%) christenen, van wie er 900 als actief beschouwd worden (gebaseerd op het bijwonen van de kerkdiensten).⁹

Binnen de grote groep zullen we ons in dit beleidsstuk richten op de tweede generatie Kantonees sprekende Chinezen in de Randstad – waar de meerderheid van de Chinezen is geconcentreerd.¹⁰ We beperken ons tot de Kantoneze taalgroep (de grootste in Holland), omdat zij en degenen die Mandarijn¹¹ of Hakka spreken, elkaar niet verstaan.¹²

Een gefaseerde strategie om de tweede generatie Chinezen te bereiken

Een strategie voor het bereiken van de tweede generatie Chinezen kan niet los gezien worden van een bredere strategie die gericht is op de hele gemeenschap. Daarom zullen we eerst een paar opmerkingen maken over manieren om te voorzien in de gevoelde behoeften van de ouders (vooral de moeders) en hun kinderen onder de 16 jaar (van de kleuterschool t/m de middelbare school). Daarna zullen we een strategie presenteren om daadwerkelijk te evangeliseren onder ongelovigen, en om gelovigen op te bouwen en te mobiliseren. Tenslotte zullen we laagdrempelige activiteiten voorstellen die bedoeld zijn om relaties op te bouwen tussen een groeiende kerngroep van toegewijde christenjongeren en ongelovige Chinese jongeren¹³, met als toegift een enkele gedachte over de derde generatie.

Voorzien in gevoelde behoeften van de Chinese gemeenschap: naschoolse opvang

De meeste Chinezen staan om historische redenen wantrouwend tegenover het christendom. De kerken proberen al deze barrières af te breken en een rol van betekenis in hun leven te spelen door een actief aandeel in diverse vormen van dienstverlening, zoals de CEME dat doet via het Rotterdamse Chinese culturele centrum. GHL zoekt naar eigen

---

⁸ 85% van hen zijn in Nederland bekeerd!

⁹ “Chinese Christenen”. In: *Gemeenschapsvorming van Aziatische, Afrikaanse en Midden- en Zuidamerikaanse christenen in Nederland. Een geschiedenis in wording*. Red. J.A.B. Jongeneel, R. Budiman, J.J. Visser (Zoetermeer: Boekencentrum, 1996).

¹⁰ Zie Appendix A. In deze paper zullen we de term “eerste generatie” gebruiken voor degenen die vóór 1960 geboren zijn en naar Nederland geëmigreerd op of na hun 16e jaar. Degenen die jonger waren toen zij immigreerden en gedeeltelijk Nederlands onderwijs hebben gevolgd, worden de “tussengeneratie” genoemd. Degenen die in Nederland zijn geboren en naar school gegaan, noemen we de “tweede generatie”. *Opvoeding*, 19

¹¹ Dit is het officiële Chinees. Het gebruikt hetzelfde schriftsysteem als de andere talen. Dit systeem kent twee varianten: de vereenvoudigde versie (vooral gebruikt in Mainland China) en de normale versie. Kantonees is de taal van de provincie rond Hong Kong.

¹² Zelfs onder de tweede generatie, die veelvuldig Nederlands spreekt, is de culturele afstand merkbaar.

vormen om dienstbaar te zijn, niet alleen aan de Chinese bevolkingsgroep, maar ook aan de bredere wijkbevolking. Diverse kerken overwegen het contact met de eerste en tweede generatie te verbreden door het aanbieden van tweetalige naschoolse opvang en huiswerk cursus in een Chinese omgeving.

- Veel van de Chinese moeders moeten tijdens restaurant uren werken. Ze leven erg geïsoleerd; er zijn meestal geen grootouders in de buurt om voor de kinderen te zorgen. Zorgen voor kinderopvang tijdens de openingsuren van het restaurant zou hun grootste probleem weg kunnen nemen.
- Chinezen zijn erg prestatiegericht. De oudere generaties zouden het op prijs stellen als hun kinderen werden geholpen om het op school beter te doen. We kunnen kinderen helpen om taal- en andere leerproblemen te overwinnen.¹⁴
- Zo kunnen contacten worden gelegd vanwaar verdere bruggen kunnen worden gebouwd: gezinnen kunnen worden uitgenodigd voor etentjes en gezellige sociale activiteiten in de Chinese taal, kinderen voor vakantie Bijbelclubs (raakt dezelfde gevoelde behoefte¹⁵), tieners voor sportevenementen, kampen, clubs en praise avonden (communicatie & coördinatie tussen verschillende bedieningen in de kerk is vitaal!).
- Details om uit te werken:
  - Er is contact gelegd met jeugdwerkers van Youth for Christ die een facilitair jongeren centrum opzetten in de Millinxbuurt in Rotterdam-Zuid. Onderdeel van hun opzet is naschoolse opvang en huiswerkondersteuning voor jeugd uit de buurt. Hun allereerste doelgroep zijn echter Antilliaanse jongeren. Omdat YfC ervoor gekozen heeft zich aan te passen aan de hele geringe studie-inzet van deze groep, en omdat Chinezen Antillianen wantrouwen vanwege hun hoge misdaadcijfer¹⁶, heeft YfC hun faciliteiten en staf aangeboden voor twee middagen per week – te beginnen in september 2002.
  - PR d.m.v. (1) flyers in het Chinese culturele centrum en winkels, (2) door de Chinese Vrouwen Vereniging, (3) het sociale netwerk van moeders uit de kerk.

---

¹³ Zowel degenen uit een niet-christelijke achtergrond als degenen die in de kerk verlaten hebben.

¹⁴ Eén punt van aandacht moet zorgvuldig doordacht worden: de kinderen moeten het project niet ervaren als een dwangmiddel om nog meer te presteren. Dat zou contraproductief zijn.

¹⁵ De ouders hebben zelden vrije dagen. Ze zijn blij als er voor hun kinderen gezorgd wordt – zelfs door christenen.

¹⁶ In de laatste paar jaar zijn veel Chinezen in Rotterdam het slachtoffer geworden van (meestal Antilliaanse) straatbendes. Er is bedreigd, beroofd, verkracht. Afgelopen zomer heeft dit geleid tot de allereerst Chinese protestmars in Nederland, waarbij meer bescherming door plaatselijke overheid en politie op straat geëist werd.

- Verder onderzoek moet gedaan worden m.b.t. de houding van onze doelgroep en potentiële medewerkers, wettelijke regelingen¹⁷, de beste locatie¹⁸, investeringen en prijzen, al dan niet verzorgen van vervoer voor de kinderen, hoe er nu voor ze gezorgd wordt.
- Een gekwalificeerde staf vinden: leraren, diverse studentmedewerkers.
- Tijdpad: voorbereiding zomer 2008. PR begint in augustus; start september '08.
- Evaluatie door kerkbestuur: december '08 en juli 2009. Criteria: aantal deelnemende kinderen, beschikbare staf, financiën (breakeven), ontwikkeling van langdurige persoonlijke contacten..

Secondaire bediening onder de grotere Chinese gemeenschap

- Onderzoek: kunnen cursussen en lezingen voor volwassenen (over onderwerpen als de Nederlandse wetgeving en belastingen, maar ook over thema's als het omgaan met conflict of stress, het opvoeden van kinderen in een vreemde cultuur, etc.) voorzien in gevoelde behoeften en kansen bieden om relaties op te bouwen? Zouden Chinese christenen hun familie of vrienden uitnodigen voor zulke gebeurtenissen?

Evangeliseren, opbouwen en mobiliseren: eredienst en kringen

Gezien de spanningen in de tweede generatie en het grote aantal jongeren dat daardoor de kerk verlaat, zijn goed functionerende kringen en aantrekkelijke vormen van eredienst eerste prioriteiten:

- Naast de tweetalige eredienst op zondagmorgen, dient er regelmatig¹⁹ een aparte Nederlandstalige eredienst gehouden te worden die in de eerste plaats is gericht op jongeren van de tweede generatie – hun thema's en hun aanbiddingsmuziek. Daarnaast speciale evenementen, zoals zang- en praise avonden (elk kwartaal vanaf januari 2008).
- Aandachtspunten:
  - Eigentijdse muziek in balans met de Chinese nadruk op stille eerbied voor God, relevant prediking. Een uitdaging!
  - Met enkele herkenbare Chinese elementen die zij zelf waardevol vinden. Hun etnische identiteit is belangrijk maar moet Nederlandse (of andere) jongeren die zij graag uitnodigen niet buitensluiten.

---

¹⁷ Zoals beschikbare OALT subsidies (Onderwijs in Allochtone Levende Talen) en daarbij horende criteria.

¹⁸ Het kerkgebouw is beschikbaar zonder extra kosten; the Chinese culturele centrum is misschien beter bereikbaar tijdens het spitsuur.

- Bij voorkeur in het zelfde kerkgebouw. Ze zijn zich nog steeds bewust van hun etnische identiteit en trekken vooral op met andere Chinese jongeren. Bovendien zijn er dan geen extra kosten.
- Research: beschikbaarheid van faciliteiten, coördinatie met bestaande zondags-schooldoelstellingen en –programma's.
- Speciale aandacht: vorming en training van bedieningsteams – muziek, counseling, evangelisatie, en zaalbeheer.
- Evaluatie door kerkbestuur: bijbelse inhoud en relevantie, bezoekersaantal, technische verzorging – kerngroep, maandelijks. Prestatie t.a.v. grotere doelen van evangelisatie en toerusting, financiën, lange termijn visie – jaarlijks (zomer).
- In veel van de behoeften van de tweede generatie (heen en weer getrokken tussen twee culturen, spanningen met ouders, rol conflicten)²⁰ kan alleen worden voorzien door het aanbieden van veilige plaatsen waar zij zich kunnen uitspreken: clubs, kringen²¹.
  - Gericht op het verweven van sociale, psychologische en geestelijke doelen in een alomvattende bediening van alle leden t.o.v. elkaar om sommige wonden te helen, hen te steunen in streven naar assimilatie met respect voor hun ouders.
  - Tijdpad: eerste kring voor jongeren januari '08.
  - Onderzoek: relevante thema's (gevoelde behoeften) verbinden met bijbelse waarheden.
- Tenslotte wordt toekomstig leiderschap getraind d.m.v. het hierna voorgestelde discipelschapsplan (wat overigens een breder doel heeft dan alleen deze training).

Relaties opbouwen met ongelovige Chinese jongeren van de tweede generatie: sociale gebeurtenissen, clubs en kringen, het Internet

Sociale netwerken van directe familie en goede vrienden zijn erg belangrijk onder Chinezen. De belangrijkste manier om elkaar te ontmoeten is door samen te eten (de eerste generatie vooral in restaurants, de tweede generatie ook thuis).

- Een simpele eerste stap om bruggen te bouwen is door als club of kring kleinschalige sociale gebeurtenissen te organiseren zoals een maaltijd en spelletjes, en daarbij ongelovige vrienden uit te nodigen.

---

¹⁹ Vanaf december 2007.

²⁰ Zie Appendix A.

²¹ Zie Appendix B.

- Andere mogelijke sociale gebeurtenissen zijn: bowlen, kanoën, een film bekijken en nabespreken etc. Het organiseren is relatief makkelijk (jongeren kunnen hierbij betrokken worden) en goedkoop.²²
- Uit onderzoek is ook gebleken dat 78.8% van de Chinese jongeren houdt van lezen. Velen zijn goed opgeleid; een groot deel heeft IT cursussen gevolgd en vrijwel iedereen heeft toegang tot het internet.
- Een cyber magazine en bulletin board²³ kan een laagdrempelige marktplaats zijn voor ideeën en informatie die voor de tweede generatie belangrijk zijn: gemeenschappelijke interesses, problemen, vragen etc.
  - Zo'n cyber magazine biedt o.a. links naar de GHM website, kondigt special evenementen en cursussen aan (die hun assimilatie in de Nederlandse cultuur dienen, bijv. "third culture kids"), of bieden hulp aan.
  - Uit te werken details:
    - Nader onderzoek doen naar de houding en gevoelde behoeften onder de doelgroep, reactie op andere media in hetzelfde interessegebied, voorbeeld sites bekijken.
    - Geschikte webmaster en redacteuren vinden: expertise aanwezig, maar beperkte beschikbaarheid (vereist grote tijdsinvestering).
  - Tijdpad: voorbereiding lente '08 met trial run (halen deadlines van geregeld onderhoud en nieuwe inhoud).
  - Evaluatie kerkbestuur: Juli 2009. Criteria: aantal bezoekers, niveau van interactie, beschikbare mankracht, financiën (budget nog vast te stellen), ontwikkeling van langdurige persoonlijke contacten..

Tenslotte lijkt een werkelijk multi-etnische bediening een brug te ver voor de tweede generatie. Ze gaan te zeer op in hun eigen zoeken naar identiteit en willen in de grond van de zaak vooral een hoofdzakelijk Chinese gemeente met een herkenbaar Nederlands element. Een multi-etnische bediening kan binnen het bereik van de derde en vierde generatie komen²⁴ die verder verwesterd zijn, maar die hun plaats in het mozaïek van de westerse stedelijke cultuur zoeken door terug te keren naar hun wortels.

---

²² Speciale aandacht: de eerste generatie ziet uitgaan al snel als geldverspilling en heeft liever dat de jongeren thuis blijven. Maar ze zien ook graag dat hun kinderen omgaan met andere Chinese jongeren en ook contacten leggen die hen vooruit helpen.

²³ Een bulletin board biedt de mogelijkheid om te reageren en vragen te stellen waarop iedereen kan reageren. Het kan zo inzichten opleveren voor stukjes voor het magazine of – afhankelijk van het soort probleem – inzicht bieden in behoeften waarvoor we hulp kunnen aanbieden, praktisch of in de vorm van een cursus of seminar.

²⁴ Die nu op de kleuterschool en onderbouw van de zondagsschool zitten.

Bijbelse gedachten over discipelschap

In dit deel probeer ik een samenhangende bijbelse theologie van discipelschap te formuleren die kan dienen als richtlijn voor een praktisch discipelschapsopzet. Zonder duidelijk beeld van wat discipelschap in de verschillende boeken van het Nieuwe Testament inhoudt, worden we zelf al snel eenzijdig in het werk van een discipelmaker.

Discipelschapsmodellen

Wat is discipelschap? Er is een lawine van boeken over dit onderwerp verschenen, variërend van populair tot academisch. Er worden verschillende definities of modellen gehanteerd. Wilkins²⁵ bespreekt er vijf:

1. *Discipelen zijn leerlingen.* Het zijn mensen die zich onder het gezag van een groot leraar hebben gesteld. In bijbelse tijden betekende dit dat ze met hun leraar meetrokken, waarheen hij ook ging.

Charles Ryrie, Kenneth Wuest, Livingston Blauvelt zijn enkele schrijvers die deze omschrijving van een discipel geven. Dit model wijst terecht op het vroege taalkundige verband tussen het zelfstandig naamwoord *maq̄th. j* (discipel) en het werkwoord *man̄qa, nw* (leren). Maar in de Bijbel geeft *maq̄th. j* niet simpelweg een 'leerling' aan. Bijvoorbeeld de discipelen van Johannes de Doper lijken meer op de volgelingen van een profeet dan op de studenten van een leraar. Bovendien betekent in het boek *Handelingen maq̄htai .* over het algemeen gewoon 'christenen'.

2. *Discipelen zijn toegewijde gelovigen.* Ze hebben zich toegewijd om Jezus te volgen en zijn radicale eisen aan zijn discipelen te gehoorzamen. Dit model onderscheidt twee niveaus in de kerk van vandaag - gewone gelovigen en radicale discipelen.

Representatieve schrijvers voor dit model zijn Leroy Eims, Walter A. Henrichsen, Gary W. Kuhne, Juan Carlos Ortiz.²⁶ Dit model heeft moeite om Jezus' uitspraken over discipelschap te verklaren. Je kunt in het bijbelse onderwijs geen steun vinden voor het idee van twee klassen van christenen.²⁷ De menigten of individuen die hij opriep om de

---

²⁵ Michael J. Wilkins, *Following the Master. A Biblical Theology of Discipleship* (Grand Rapids: Zondervan, 1992), 25ff.

²⁶ Leroy Eims, *The Lost Art of Disciple Making* (Grand Rapids: Zondervan, 1978); Walter A. Henrichsen, *Disciples are Made – not Born* (Wheaton: Victor Books, 1983); Gary W. Kuhne, *The Dynamics of Personal Follow-Up* (Grand Rapids: Zondervan, 1976); *The Dynamics of Discipleship Training* (Grand Rapids: Zondervan, 1978).

²⁷ Op dit punt refereert Wilkins aan het werk van de eminente Duitse nieuwtestamenticus Martin Hengel in voetnoot 12 op pagina 29.

kosten te berekenen en zijn discipelen te worden, waren geen gelovigen die hij oproep tot meer toewijding. Het waren ongelovigen die Hij tot bekering oproep.

3. *Discipelen staan in de bediening.* Ze zijn uit het midden van het gewone kerkvolk (de 'leken') geroepen tot 'de bediening'. Discipelschap betekent bij Jezus zijn om te leren hoe je de menigte (d.i. de kerk) kunt dienen.

Voorbeelden van dit model vind je bij Paul S. Minear, weer Leroy Eims (die Jezus' training of de twaalf als voorbeeld neemt van hoe christenleiders vandaag getraind moeten worden).²⁸ Dit model heeft weer hetzelfde probleem als het vorige. Bovendien maakt het ten onrechte geen onderscheid tussen de twaalf als discipelen (gelovigen en volgelingen) en als apostelen (potentiële leiders).

4. *Discipelen zijn bekeerlingen; discipelschap komt later.* Donald McGavran en C. Peter Wagner omschrijven een discipel als iemand die met succes beëvangelseerd is. De daarop volgende groei noemen zij 'volmaking' of 'discipelschap'. Zij leggen de Grote Opdracht dus uit als het bevel om bekeerlingen te maken onder niet-christenen.

Terecht onderkennen zij dat μαθηται. (discipelen) de algemene aanduiding is voor gelovigen in de Evangelien en Handelingen. Maar het is ongegrond om onderscheid te maken tussen 'discipel' en 'discipelschap'.

5. *Discipelen zijn bekeerlingen in het proces van discipelschap.* Deze gedachte vinden we in het werk van bijv. Dietrich Bonhoeffer en James M. Boice. Discipelschap is niet een tweede stap in het leven van een christen, maar is er synoniem mee – het natuurlijke resultaat van bekering. Alle ware gelovigen zijn discipelen. Je wordt een discipel op het moment van je bekering; groei in discipelschap is het natuurlijke resultaat van het nieuwe leven van de discipel.

Al heeft dit model veel aantrekkelijks, het maakt niet altijd duidelijk voor wie Jezus' verschillende eisen t.a.v. discipelschap waren bedoeld, noch wat hun doel was. Is al het onderwijs over discipelschap ook bedoeld voor alle gelovigen? Het maakt ook niet duidelijk wat het betekent om de kosten te berekenen voordat je een gelovige wordt. Het onderscheidt niet (1) tussen de twaalf als discipelen en als apostelen (wat was alleen voor hen als apostelen bedoeld, en wat als discipelen?); (2) tussen discipelschap in de Evangelien en in Handelingen, noch (3) tussen toegewijde en conformistische gelovigen in de kerken vandaag.

---

²⁸ Leroy Eims, *The Lost Art of Disciple Making* (Grand Rapids: Zondervan, 1978).

Zonder grondig begrip van discipelschap in de verschillende boeken van het Nieuwe Testament, krijgen we al snel een eenzijdig beeld van wat het betekent om een discipel te zijn. Wilkins stelt dat alle vijf bovengenoemde visies eenzijdig zijn. Ze bevatten allemaal een deel waarheid, maar zien ook belangrijke bijbelse gegevens over het hoofd.

Hij benadrukt terecht dat wij het idee van discipelschap moeten begrijpen zoals het voorkwam in de wereld waarin Jezus rondtrok en leerde. Alleen wie begrijpt wat de uitspraken over discipelschap betekenden voor Jezus' oorspronkelijke gehoor, kan de wezenlijke principes toepassen op zijn eigen situatie. We moeten dus ook zorgvuldig vaststellen wie het oorspronkelijke gehoor waren. Onderwijs over discipelschap voor de massa gaat over bekering (een discipel worden), terwijl onderwijs voor de discipelen gaat over geestelijke groei. We moeten ook onderscheid maken tussen de twaalf als discipelen en als apostelen. In tegenstelling tot zijn Evangelie noemt Lukas hen in Handelingen nooit 'discipelen'. Daar gebruikt hij 'discipelen' als synoniem voor 'gelovigen' of 'christenen'.

A.B. Bruce heeft drie fasen aangewezen in de relatie van de discipelen met Jezus. In de eerste fase waren ze gewoon gelovigen en trokken af en toe met hem mee. In de tweede fase lieten zij hun levensonderhoud volledig achter en vergezelden Jezus waar Hij ook heen ging. In de derde fase koos Hij hen uit de grotere groep volgelingen om getraind te worden als apostelen. In alle drie waren zij discipelen – volgelingen die zich met Jezus identificeerden.

In de Griekse en Romeinse wereld was een discipel (μαθητής) een toegewijde volgeling van een belangrijke meester en diens manier van leven. Het is dus een bredere term dan 'leerling' of 'student'; 'aanhanger' is meer op zijn plaats. Een discipel van Jezus was dus iemand die naar Jezus gekomen was om eeuwig leven te ontvangen, die Hem aanvaard had als Redder en Heer, en begonnen was Jezus na te volgen. De term wordt vooral in het meervoud gebruikt: Jezus' volgelingen vormden een gemeenschap.

Lucas 6:40 impliceert dat iedere discipel een proces doormaakt waarin hij meer op zijn Meester gaat lijken – het proces van discipelschap. De opdracht van de kerk kunnen we dus in de breedste zin zien als 'discipelschap' of het maken van discipelen. De verschillende taken zijn aspecten of stadia van discipelschap. We moeten de indruk vermijden dat niet toegewijde christenen de keuze hebben om te blijven zoals ze zijn²⁹, terwijl we door onrealistische verwachtingen grote druk op de toegewijde gelovigen leggen.

---

²⁹ Zoals Hull stelt: "God wills every Christian to be a disciple." Bill Hull, *The Disciple-Making Pastor*. Paperback edition, (Grand Rapids: Revell, 1999), 31.

De betekenis van discipelschap in Jezus' historische en culturele context

Wat Jezus en zijn gehoor onder discipelschap verstonden, moeten we begrijpen tegen de achtergrond van hun omgeving. Communicatie vindt nooit in het luchtledige plaats. Boodschappen worden gekleurd door de contexten van zender en ontvanger. Om Jezus' bedoelingen te vatten, en hoe zijn gehoor hem uitlegde, moeten we hun gezamenlijke achtergrond begrijpen: zowel de tradities van het Oude Testament als de betekenis van discipelschap in de toenmalige Joodse en Grieks-Romeinse wereld.

Het Oude Testament gebruikt nauwelijks woorden die te maken hebben met discipelschap. Volgens Wilkins komt *dymil.T*; (het Hebreeuwse equivalent van het Griekse μαθητ. j) maar één keer voor, en het bijvoeglijk naamwoord *dMuli* ('onderwezen') maar zes keer.³⁰ Het laatste werd ook wel zelfstandig gebruikt ('iemand die onderwezen wordt'), maar werd nooit een gebruikelijke term voor 'discipel'. Het meest opvallend is het voorkomen van *dMuli* in Jesaja 8:16³¹; 50:4 (2x) en 54:13. Hier heeft het bijvoeglijk naamwoord de kracht van 'discipel, volgeling'. Blijkbaar had de profeet Jesaja een groep volgelingen om zich heen verzameld. Young³² legt uit dat de suffix van *yd'MuliB.* in Jes 8:16 in de eerste plaats op God wijst. Hij is Degene die deze discipelen onderwijst. Maar Hij doet dat door de profeet heen, zodat zij terecht Jesaja's discipelen genoemd worden. Jes 54:13 geeft een profetisch beeld van de zonen van Sion als door God geleerd, Gods discipelen.

Discipelschapsterminologie mag dan schaars zijn in het Oude Testament, maar Wilkins merkt op dat het idee van discipelschapsrelaties op drie niveaus aanwezig is: het volk Israël staat in een verbondsrelatie met God, individuen binnen de natie volgen de HEER en menselijke leiders (bijv. Mozes-Jozua³³, Elia-Elisa³⁴, Jeremia-Baruch). Het volk volgde de HEER door de termen van het Mozaïsche verbond met God als hun Koning te gehoorzamen. Zij 'wandelden in zijn wegen'. Binnen het volk wijdden individuen zich toe aan het verbond. Dat betekende dat zij God liefhadden met heel hun verstand en ziel en kracht. Wanneer mensen een leider of leraar volgden (of het nu een priester, profeet, schriftgeleerde of wijze

³⁰ *Following the Master*, 54-55. (Wilkins, 54, komt op vier keer; waarschijnlijk is dit een telfout).

³¹ *yd'MuliB. hr'AT ~Atx] hd'W[T. rAc*

³² Edward J. Young, *The Book of Isaiah*. Volume I (Grand Rapids: Eerdmans, 1965), 313 n.35.

³³ Ex 33:11; 17:9ff.

³⁴ 1 Kon 19:19-21; 2 Kon 2.

was), en hen in hun taak ondersteunden³⁵, werden hun meesters geacht hen in een diepere wandel met de levende God te leiden.³⁶

Zoals Israël met God wandelde en God onder hen woonde, zo kwam God in Jezus om onder zijn volk te wonen – lae WnM'[i, God met ons – en de discipelen ‘wandelden in zijn wegen’. Zoals Israëls God in Deut 6:4 eiste Jezus hartgrondige, liefdevolle toewijding van zijn volgelingen. Hij bracht hen in nauwe gemeenschap met God en bereidde hen door zijn onderwijs en leiding voor om straks hetzelfde voor anderen te doen. Onderwijl dienden en hielpen zij Hem. Sommigen, zoals de twaalf en de zeventig, door te prediken en te dopen zoals Hij hen had opgedragen. Anderen (vaak volgelingen in een overdrachtelijke i.p.v. letterlijke betekenis) door Hem te ondersteunen door giften of gastvrijheid.

De Grieks-Romeinse Wereld is de achtergrond van de term μαθητής, het belangrijkste nieuwtestamentische woord om volgelingen van Jezus aan te geven. Oorspronkelijk duidde het een ‘leerling’ aan die kennis of een vaardigheid van een deskundige op een bepaald gebied wilde verwerven. Vandaar ontwikkelde het de betekenis van een ‘leerling’ die zich had toegewijd aan een vooraanstaand meester of leraar. Afhankelijk van de meester kon de relatie tussen beide verschillende vormen aannemen: zuiver academisch, religieus, of een vorm van gemeenschap. Geleidelijk verschoof de nadruk van leren naar een toewijding aan de meester die het hele leven van de volgeling raakte.

Een discipel imiteerde de leefwijze van zijn meester. Discipelschap varieerde met wie je meester was. Toen Jezus’ volgelingen begonnen aan de Grote Opdracht om discipelen te maken van alle volken, konden zij terugvallen op een gemeenschappelijk idee van wat het betekende een discipel te zijn. Maar ze moesten duidelijk uitleggen wie Jezus was en wat Hij van *zijn* discipelen verwachtte.

De wereld van het Jodendom in Jezus’ tijd was allesbehalve monolithisch. Nieuwtestamentici³⁷ spreken vaak van ‘Judaïsmen’ (meervoud) i.p.v. Jodendom (enkelvoud). Er waren dus ook verschillende vormen van discipelschap die konden variëren van filosofisch tot technisch tot sektarisch tot revolutionair – zoals blijkt uit de geschriften van Philo, Josephus en uit Qumran, in de Evangelieën en rabbijnse literatuur. Het oudtestamentische idee van het volk en personen die in Gods wegen wandelden, bleef en werd nu beschreven in

---

³⁵ In het verband van deze relatie waarschijnlijk de eerste betekenis van hun aanduiding als ‘dienaren’ (in tegenstelling tot een huisslaaf voor allerlei karweitjes).

³⁶ Cf. Young’s eerder aangehaalde commentaar op ‘Jesaja’s discipelen’ in Jes 8:16.

termen van discipelschap (zoals bij Philo). Een ware Jood, van welke richting hij ook was, noemde zichzelf een ‘discipel van Mozes’, d.w.z. een aanhanger van Gods openbaring in de Torah.

De discipelen van de Farizeeërs waren toegewijd aan hun onderwijs en waarschijnlijk ook in een vorm van opleiding tot erkende uitleggers van de Wet. We kunnen hen zien als de voorlopers van de latere rabbijnse studenten die de (mondelijke) Torah leerden en beoefenden aan de voeten van een vereerde meester en leraar. De discipelen van Johannes de Doper identificeerden zich met zijn vrome praktijk en eschatologische boodschap. Er is geen aanwijzing dat hij de Torah onderwees. Zij waren geen studenten maar bekeringsbeweging ter voorbereiding van de komst van de Messias. Er lijkt een kerngroep van nauwe discipelen te zijn geweest die Johannes misschien hielpen bij het dopen van de menigten.

Ook al zijn Hebreeuwse en Aramese termen voor ‘discipel’ afwezig in de geschriften van de Essenen, toch toont de organisatie van hun gemeenschap dat zij discipelschap kenden. Ze beschouwden zichzelf als het rechtvaardig overblijfsel van Israël, een geïsoleerde broederschap die was toegewijd aan de gehoorzame studie en beoefening van de Torah. Zoals in het oude Israël meenden zij dat het bestuderen van de geschriften van de ‘Leraar der Gerechtigheid’ door meester-discipel relaties discipelschap aan God bevorderde.

Tenslotte kende het vroege Jodendom diverse messiaanse bewegingen. Iedere groep verzamelde zich om een leider van wie zij hoopten dat hij de Romeinse onderdrukkers zou overwinnen. Rabbijnse geschriften beschrijven deze discipelen soms in militaire termen. Het is duidelijk vanuit de Evangelieën dat nogal wat van Jezus’ vroege volgelingen Hem ten onrechte voor zo’n populaire messiaanse figuur hielden.

Discipelschap als een sterke toewijding aan een leider of leraar was een bekend gegeven in Jezus’ wereld. De precieze vorm was afhankelijk van de soort meester. Jezus begon binnen de hoofdstroom van gemeenschappelijke oudtestamentische verwachtingen en maakte geleidelijk duidelijk wat Hij bedoelde met discipelschap.

Jezus’ vorm van discipelschap

Terwijl A.B. Bruce drie stadia in de training van de discipelen onderscheidt, noemt Wilkins er vijf.³⁷ Eerst kwamen sommigen op hun eigen initiatief naar Jezus en begonnen Hem op soortgelijke manier te volgen als andere meesters (zoals sommige van hen eerder Johannes de Doper hadden gevolgd). Sommigen wijdden zichzelf geleidelijk toe door een

---

³⁷ Zoals Jacob Neusner, geciteerd in Wilkins, *Following the Master*, 81.

³⁸ *Following the Master*, 100ff.

proces van nieuwsgierigheid en vragen. Sommigen kwamen omdat zij ervan overtuigd waren dat Jezus de Messias was, anderen werden aangetrokken door zijn onderwijs en wonderen, weer anderen omdat zij Hem ten onrechte hielden voor één van de populaire messiaanse figuren.

In het tweede stadium begon Jezus, predikend dat het Koninkrijk van God nabij was, afzonderlijke mensen te roepen om Hem te volgen.³⁹ Zijn roeping brak door godsdienstige barrières van rein en onrein. Hij eiste de toewijding van hun hele leven, onvoorwaardelijk geloof in Hem als Messias, en bereidheid om de prijs van deze toewijding te betalen.⁴⁰ De reden dat in sommige gevallen de roeping bijzonder hard klinkt is dat sommige van deze discipelen bovendien geroepen werden om apostelen te worden. Zij werden niet alleen geroepen om gered te worden, maar ook om te dienen als Christus' gevormachte vertegenwoordigers.

In het derde stadium begon Jezus zijn volgelingen te schiften. Het keerpunt is de spijziging van de vijfduizend. Meteen daarna stelde Jezus de verkeerde verwachtingen van veel van zijn volgelingen aan de kaak en begon de ware aard van zijn bediening te benadrukken. Hij maakte duidelijk dat waarachtig discipelschap betekende: zijn hoop op eeuwig leven baseren op Jezus als de Heilige van God.

In de vierde fase was er dus nog maar een kleine groep van toegewijde volgelingen over wier geloof nu beproefd werd. Ware discipelen geloofden in Jezus als Redder en Meester en werden geroepen om discipelen te maken uit alle volken. Tenslotte, in de vijfde fase werd de Heilige Geest uitgestort om voor altijd in hen te blijven, zoals Hij bij hen was geweest gedurende Jezus' werk op aarde. Van nu af aan is het woord 'discipel' synoniem met 'gelovige' (zoals in bijv. Hand 4:32; 6:2,7).

Het herkennen van deze vijf stadia helpt ons te concluderen dat de vijf eerder genoemde modellen van discipelschap allemaal gedeeltelijk waar zijn. Elk heeft zich gericht op één of twee fasen. We moeten ons begrip van discipelschap echter baseren op een samenhangende kijk op alle stadia. We identificeren ons het makkelijkst met het laatste stadium, maar we kunnen van de eerdere leren dat we in bij het evangeliseren ruimte moeten laten voor individuele voorbereiding en geleidelijke groei van geloof,⁴¹ en dat niet iedereen die reageert

---

³⁹ Sommigen hadden Hem eerder gevolgd, misschien op een losse manier, met onderbrekingen, en ontvingen nu hun 'formele roeping'.

⁴⁰ Wilkins benadrukt terecht dat de prijs niet voor iedereen hetzelfde was. Jezus maakte de prijs van discipelschap op grond van zijn kennis van iemands prioriteiten. *Following the Master*, 110.

⁴¹ Men kan hier praktisch denken aan de beroemde Engel-schaal.

een ware gelovige is. Uiteindelijk is de les dat het werk van de Heilige Geest de sleutel tot discipelschap is.

Een discipel zijn

Discipelschap wordt vaak beperkt tot de zogenaamde geestelijke disciplines, terwijl in het Nieuwe Testament een discipel van Jezus zijn alle levensterreinen omvat: het geestelijke, ethische en sociale. Alleen de Twaalf werden geroepen om Jezus letterlijk overal waar Hij ging te volgen; veel meer volgden Hem in een overdrachtelijke betekenis. Zij worden allemaal discipelen⁴² genoemd en voor hen allemaal betekende discipelschap toewijding van alle levensterreinen aan de Meester en van binnenuit worden zoals Hij. We kunnen discipelschap dus ook omschrijven als voortgaande heiliging. Jezus' discipelen zijn mensen die de kosten berekend hebben, bereid zijn om hun kruis op te nemen en dat te blijven doen. Het zijn mensen die voortdurend meer veranderen naar het beeld van Jezus door het innerlijke werk van de Heilige Geest. Zij voeden zich voortdurend door gebed en het 'horen' van Jezus' onderwijs. Horen in de bijbelse zin betekent ter harte nemen en gehoorzamen. Jezus' discipelen behoren 'anders' te leven omdat zij zijn onderwijs gehoorzamen. Het doel van discipelschap vandaag moet dus ook zijn om andere gelovigen te helpen met Jezus te wandelen in alle omstandigheden van het leven.

Verschillen in nadruk in het Nieuwe Testament

De diverse geschriften van het Nieuwe Testament tonen verscheidenheid in nadruk in hun onderwijs over discipelschap. Ze weerspiegelen de ideologische achtergrond en perspectieven van de schrijvers, de veronderstelde behoeften van de ontvangers en de specifieke details van de situatie waaraan ze gericht waren.⁴³

Mattheüs en Marcus noemen alleen een kleine groep discipelen, terwijl Lukas en Johannes geregeld een grote menigte van discipelen noemen. De eerste twee identificeren de discipelen meestal met 'de twaalf' en 'de apostelen'. Mattheüs beschrijft de godsdienstige leiders als Jezus' vijanden en de menigte als een neutrale maar nieuwsgierige groep. Tegenover hen hield Jezus de discipelen op als een voorbeeld van zijn ware familie – degenen die de wil van de Vader doen. Meer dan de andere Evangelisten benadrukt Mattheüs dat de

---

⁴² Contra Gerd Theissen die stelt dat de tweede categorie in feite Jezus' radicale eisen compromitteerde. *De Jezusbeweging* (Baarn: Ten Have, 1998), 23. Jozef van Arimatea volgde Jezus niet letterlijk. Toch wordt hij in Matt 27:57 en Joh 19:38 een discipel genoemd.

⁴³ Richard N. Longenecker ed. *Patterns of Discipleship in the New Testament* (Grand Rapids: Eerdmans, 1996), 6.

discipelen individuen zijn die Jezus' onderwijs steeds meer begrijpen en gehoorzamen (vooral Matt 12:49-50). Petrus springt eruit als de leider – maar één die de eerste is onder gelijken. De plaatsing van de Grote Opdracht aan het slot van zijn Evangelie duidt op het doel waarmee Mattheüs het schreef en op zijn beeld van de discipelen. Jezus' oproep tot discipelschap was tegelijk een uitnodiging tot redding en een bevel om te dienen – om gezegend te worden en een zegen te zijn voor anderen, zoals Israël was geroepen in Abraham.⁴⁴ Bovendien besluit de Grote Opdracht met de verzekering dat de Meester er altijd is om als discipelen te volgen. Zo roept Mattheüs alle christenen op zichzelf vanaf hun bekering als discipelen te zien en te groeien in hun begrip van en gehoorzaamheid aan Jezus' onderwijs.⁴⁵ Zelfs degenen die geroepen zijn om te leiden doen dat nog steeds als medediscipelen. Er mag geen elite van professionals of toegewijde christenen zijn tegenover of boven de 'gewone' kerkleden.

Het Evangelie van Marcus beschrijft Jezus als de lijdende Knecht des Heren. Discipel zijn betekent dus ook een dienaar zijn. Deze boodschap wordt duidelijk overgebracht door Marc 9:35-37 en 10:35-45, twee tekstgedeelten die een centrale plaats innemen in het grotere deel over discipelschap. Dit hele stuk heeft een veelbetekenende boodschap. Door dit hele Evangelie heen zijn niet alleen de menigten maar ook de discipelen verward en verbaasd geweest wie Jezus was: Wat is dit? (1:27) Wie is dit? (4:41) Zelfs als ze zijn wonderen zien, begrijpen zij het niet – en roepen zo de (op het eerste gezicht) raadselachtige genezing in fasen van een blinde in Bethsaïda op. Het verband maakt duidelijk dat deze genezing in feite een aanschouwelijke les is: de discipelen worden vergeleken met deze blinde man⁴⁶, wanneer zij (eindelijk!) erkennen dat Jezus de Messias is, maar tegelijk furieus zijn aankondiging van lijden en dood ontkennen. Pas nadat zij de noodzaak van het kruis hebben begrepen en Jezus hebben zien sterven en opstaan, zullen zij mogen verkondigen wat ze hebben gezien.⁴⁷ Zoals

---

⁴⁴ *Following the Master*, 186.

⁴⁵ De gebiedende wijs in Engelse vertalingen van Matt. 2:19 is in werkelijkheid een omstandigheidsdeelwoord (poreuqe, ntej, terwijl jullie gaan). Het belangrijkste bevel in het vers is niet 'ga', maar 'maakt discipelen' (maqhteu, sate). De volgende deelwoorden bapti, zontej en dida, skontej 'kleuren' dit belangrijkste bevel, maar houden ook zelf enige gebiedende kracht. D.A. Carson, "Matthew" in: *EBC* 8:595. Het onderwijs slaat op *alles* wat Jezus hen opgedragen heeft. Hull schiet door, wanneer hij stelt dat wat Jezus hen bevolen had alleen de Grote Opdracht is: discipelen voortbrengen, toewijding aan vermenigvuldiging. *Disciple-Making Pastor*, 53.

⁴⁶ De kleine episode van het gesprek in de boot (8:11-21) met Jezus' verwijt van hun hardhorendheid, blindheid en onbegrip, is midden tussen twee wonderverhalen geplaatst: de genezing van de doofstomme (7:31-37) en de genezing van de blinde te Bethsaïda (8:22-26) – opmerkelijk genoeg, het enige geval waarin Jezus iemand in fasen geneest.

⁴⁷ Negen keer verbood Jezus demonen of mensen om Hem bekend te maken (cf. 1:25, 34, 44; 3:12; 5:43; 7:24, 36; 8:26, 30). Na de genezing van de blinde en Petrus' belijdenis, begint Jezus zijn discipelen te onderwijzen over zijn komende verwerping en lijden. En daar voegt Marcus dit commentaar aan toe: "En Hij sprak deze woorden vrijuit" - kai. parrhsi, a| to.n lo,gon evla, leiÅ (8:32). Het woord parrhsi, a|

Jezus' discipelen behoren wij Gods gedachten achter Hem aan te denken, Hem te volgen in de weg van dienstbaarheid, lijden en kruis dragen.

Lukas noemt een grotere groep discipelen die Jezus volgde, wel onderscheiden van de grote nieuwsgierige menigte (Luc 6:17). Misschien is dit een voorafschaduw van zijn gebruik van 'discipelen' als synoniem voor 'gelovigen' in Handelingen. Er waren vrouwen die Jezus volgden en dienden, en er waren de (twee-en) zeventig die uitgezonden werden. Maar alleen de twaalf worden 'apostelen' genoemd (6:13 vs. 10:1-20). Lukas benadrukt ook wat het kost om Jezus te volgen (bijv. 9:57-62; 14:25-33; 18:24-30). Eeuwig leven en redding worden gegeven aan degenen die onverdeeld trouw zijn aan Jezus als Redder en Heer. Zelfverloochening en het kruis opnemen kenmerken niet alleen het begin, maar het hele leven op de Weg.⁴⁸

Johannes benadrukt dat een discipel allereerst iemand is die Jezus' claims heeft aanvaard (in tegenstelling tot de ongelovige wereld), en dan begint te groeien naar een dieper begrip van wie Jezus werkelijk is. Een echte discipel belijdt dat hij in Jezus gelooft voor eeuwig leven, bevestigt deze belijdenis door op ieder levensterrein bij Jezus' woord te blijven (Joh 8:31-32), andere gelovigen lief te hebben (Joh 13:34-35) en vrucht te dragen (Joh 15:8).⁴⁹ Daarom concludeert Wilkins terecht: "Ik zie discipelschap niet als één programma van de kerk, maar als een samenvatting van het doel van de kerk." Eerst moet wedergeboorte benadrukt worden. Op die basis wordt het leven van discipelschap gebouwd op drie zuilen. Als eerste zuil moeten we mensen kansen bieden om Gods Woord te horen, hen helpen het te begrijpen, en hen laten zien hoe ze het kunnen uitleven en daarin aanmoedigen. De tweede zuil komt als we in de kerk en de gezinnen een omgeving bieden waarin liefde wordt gevoed en weerspiegeld in alles wat we doen. De derde zuil is mensen te helpen het werk van de Geest te begrijpen, hen laten zien hoe ze kunnen worden vervuld met de Geest, zodat de vrucht van de Geest op een natuurlijke manier in hen groeit.⁵⁰

Zoals eerder gezegd, wordt 'discipelen' in het boek Handelingen gebruikt als synoniem voor gelovigen en volgelingen van Jezus.⁵¹ De eerste keer dat het woord 'christenen' in

---

(openlijk, duidelijk, vrijuit) staat in scherp contrast met de geheimzinnigheid die zo typerend is voor Marcus' beschrijving van Jezus' bediening.

⁴⁸ In tegenstelling tot Matt 10:38 en Marc 8:34, vertelt Luc 9:23 dat men *dagelijks* zijn kruis moet opnemen.

⁴⁹ Op grond van Joh 15:1-8 schetst Hull een soortgelijk profiel van een discipel. *Disciple-Making Pastor*, 60-73.

⁵⁰ *Following the Master*, 238-9.

⁵¹ Let op het parallelle gebruik van *Tou/ de. plh, qouj tw/n pisteusa, ntw/n* in Hand. 4:32 en *to. plh/qoj tw/n maqhtw/n* in Hand. 6:2. Zie ook F.F. Bruce, *The Acts of the Apostles: The Greek Text with Introduction en Commentary*, 3rd edition (Grand Rapids: Eerdmans, 1990), 260 n.1; Richard N. Longenecker, "The Acts of the Apostles", *EBC* (Grand Rapids: Zondervan, 1981), 9:493.

Handelingen wordt gebruikt, wordt het verbonden met het woord ‘discipelen’: $\text{crhmati, sai te prw, twj evn VAntiocei, a| tou.j maqhta.j Cristianou, j}$ (Hand 11:26). Het gebruik van dezelfde term maqhtai. suggereert continuïteit tussen degenen die Jezus volgden in zijn aardse bediening en degenen die behoorden tot de gemeente van na de opstanding⁵² – de overgang is mogelijk gemaakt door de komst van de Heilige Geest. De Twaalf als groep worden nooit meer ‘discipelen’ genoemd, maar ‘apostelen’ – ze vertegenwoordigen de twaalf stammen van Israel en zijn ook apart gezet voor een speciale rol in het stichten en leiden van de kerk.⁵³

De kerk wordt geschilderd als een gemeenschap van discipelen die blijven bij het onderwijs van Jezus⁵⁴, die getuigen van het goede nieuws van Jezus in de kracht van de Geest, en die uit blijven kijken naar zijn aanstaande wederkomst.⁵⁵ De apostelen vertrouwden alles wat Jezus hen geleerd had, zowel op aarde als door zijn Geest, toe aan de nieuwe discipelen opdat die het zouden gehoorzamen en ernaar zouden leven.⁵⁶ Er is dus geen diepe kloof tussen discipelschap tijdens Jezus’ aardse werk en dat in de vroege kerk. De kerk gaat verder met wat Jezus begonnen is te doen. Ze gebruikt daarbij een verscheidenheid aan vormen van discipelschap: één-op-één⁵⁷ en mentorrelaties⁵⁸ in groepen, kleine groepen voor wederzijdse ondersteuning⁵⁹, groepen met een speciaal doel, en wederzijdse ondersteuning.⁶⁰

Het woord maqht.h.j is verrassend afwezig in de Brieven en de Openbaring. Eén verklaring is dat het geleidelijk in onbruik raakte omdat andere termen geschikter waren om de relatie tussen gelovigen en de opgestane Heer tot uitdrukking te brengen (zoals ‘gelovigen’, ‘broeders en zusters’, ‘heiligen’, ‘kerk’).⁶¹ Dit laat de vraag open waarom het boek Handelingen de term gebruikt, terwijl het later geschreven is dan veel van de brieven die

---

⁵² Het eenmalige gebruik van de vrouwelijke vorm maqh, tria voor Tabitha of Dorcas van Joppe (Hand 9:36) legt een soortgelijk verband met zijn beschrijving van vrouwen die Jezus volgden (Luc 8:1-3).

⁵³ Cf. Matt 19:28; Efez 2:20.

⁵⁴ Wilkins onderscheidt terecht drie soorten onderwijs over discipelschap: (1) onderwijs m.b.t. het leven van de discipelen met Jezus in zijn aardse werk, (2) instructies of uitspraken m.b.t. hun funderende leiderschapsrol in de kerk, en (3) tijdloze waarheden voor alle discipelen, zowel voor als na Pinksteren. *Following the Master*, 262-5.

⁵⁵ Vgl. Hand 1:1-11; 2:41-47; 4:32-35.

⁵⁶ Het doel van het onderwijs der apostelen is niet zozeer kennis als wel levensverandering. Een discipel is meer dan zomaar een ‘leerling’.

⁵⁷ Zoals tussen Jezus en afzonderlijke discipelen, en tussen Paulus en Timotheüs.

⁵⁸ Zoals tussen Jezus en de Twaalf, en tussen Paulus en zijn discipelen, of de apostelen en de eerste bekeerlingen.

⁵⁹ Zoals tussen Jezus en de binnenste kring van de Twaalf, of tussen Petrus, Jakobus en Johannes als leiders van de vroege kerk in Jeruzalem en de zending van Paulus en Barnabas.

⁶⁰ Zoals Jezus zijn discipelen, en gelovigen van alle tijden, ocriep elkaar te dienen.

⁶¹ Cf. Richard N. Longenecker, “Taking up the Cross Daily: Discipleship in Lukas-Acts” in: *Patterns of Discipleship in the New Testament*, 73. In tegenstelling tot Longenecker (*Patterns* 73), verwerpt Wilkins terecht de theorie dat de term werd vermeden toen de kerk begon aan de zending onder de heidenen, omdat hij in de Griekse cultuur alleen werd geassocieerd met een filosofische beweging. Zoals eerder opgemerkt, had het woord maqht.h.j een bredere betekenis dan alleen een leerling van een filosoof. *Following the Master*, 284.

het niet gebruiken.⁶² Nauwelijks meer bevredigend is de theorie dat μαθητ.ῃ minder paste in brieven die gelovigen direct aanspraken dan in het genre van historische geschriften die hen beschreven in de derde persoon in hun relatie met de opgestane Heer.⁶³ Het is waar dat ‘broeders en zusters’ beter past als aanspreekvorm, maar welke voordeel heeft in dit verband ‘heiligen’ of ‘kerk’ boven ‘discipelen’?

Ook al worden andere termen gebruikt, onderwijs over discipelschap dat Jezus benadrukte tegenover zijn discipelen is beslist aanwezig in de Brieven en Openbaring. Ze spreken van Jezus volgen⁶⁴ of ‘wandelen’⁶⁵, Hem navolgen⁶⁶, het kruis dragen⁶⁷, de kenmerken van discipelschap⁶⁸, het licht van de wereld zijn⁶⁹, gebed⁷⁰ en rechtvaardigheid⁷¹. Ook zijn metaforen van de herder en de schapen, de wijnstok en de ranken⁷² keren terug in de Brieven. De boodschap is duidelijk: Christus gaat door de kerk verder met zijn werk van discipelschap.

Conclusie

De geschriften van het Nieuwe Testament gebruiken verschillende termen en beelden. Toch is het duidelijk dat alle christenen (niet alleen de meest toegewijde of potentiële

---

⁶² Contra Wilkins, *Following the Master*, 287.

⁶³ *Ibid*, 287.

⁶⁴ Bijv. 1 Pet 2:21 εὑπακολουθε, w; Open 14:4 ἀκολουθε, w. Deze laatste tekstverwijzing is het enige voorbeeld buiten de Evangelieën en Handelingen van dit werkwoord dat daar zo vaak gebruikt wordt. ‘Het Lam volgen waarheen het gaat’, in samenhang met de verwijzing naar offers in het woord ‘eerstelingen’ (zowel in de Joodse als in de Grieks-Romeinse wereld), geeft aan dat discipelschap te maken heeft met bereidheid om je leven af te leggen om Christus’ wil. David E. Aune, “Following the Lamb: Discipleship in the Apocalypse”, in: *Patterns*, 276-7.

⁶⁵ Afgezien van een paar teksten in de brieven van Johannes, wordt de metafoor περιπατε, w bijna alleen door Paulus gebruikt. Bijv. Gal 5:16; Efez 5:1-2.

⁶⁶ μιμητῃ, ῃ in combinatie met een vorm van het werkwoord ‘zijn’, en μιμεομαι zijn weer vooral Paulinische termen: 1 Kor 4:16; 11:1; Efez 5:1; Fil 3:17; 4:9; 1 Thes 1:6; 2:14; 2 Thes 3:7-9; Heb 6:12; 13:7; 3 Joh 11. Gelovigen worden opgeroepen menselijke voorbeelden (zoals Paulus zelf), of Christus (of zelfs God) na te volgen, te ‘imiteren’. Paulus roept alleen die gemeenten die hij persoonlijk gesticht heeft op, zijn navolgers te zijn – d.w.z. persoonlijke deugden te ontwikkelen zoals nederigheid en offerbereidheid, een leven van lijden aanvaarden en ter wille van de evangelieverkondiging gevoelig zijn voor normen en waarden van de eigen samenleving. Linda L. Belleville, “Imitate Me, Just as I Imitate Christ: Discipleship in the Corinthian Correspondence”, in: *Patterns*, 123-4. In hetzelfde boek stelt L. Ann Jervis dat het doel van discipelschap is op God te gaan lijken. “Becoming like God through Christ: Discipleship in Romans”, in: *Patterns*, 150.

⁶⁷ Parallellen aan de teksten in de Evangelieën zijn te vinden in Rom 6:1ff; Gal 2:20. Ook 1 Pet 2-3 houdt Jezus’ kruisdragen, dood en opstanding als voorbeeld voor aan vervolgd christenen.

⁶⁸ D.w.z. in Jezus’ woord blijven (1 Joh 2:3-6; 3:24; 4:13-15; 2 Joh 9), elkander liefhebben (1 Joh 4:16, 19-21), en vrucht dragen (Gal 5:18-23; Fil 1:11; Col 1:10).

⁶⁹ Bijv. Efez 5:8-14; 1 Thes 5:4-5.

⁷⁰ Bijv. Efez 6:18-20; 1 Thes 5:17.

⁷¹ Het grote thema van de brief aan de Romeinen, zowel als toegerekende gerechtigheid als rechtvaardig leven.

⁷² Resp. Heb 13:20; 1 Pet 5:2-4, en Rom 6:5, en in Paulus’ veelvuldig gebruik van de uitdrukking ‘in Christus’.

leiders⁷³) als discipelen beschouwd worden en dat discipelschap het christenleven is. Discipelen zijn gelovigen die in Jezus Christus geloven voor redding en eeuwig leven. Zij hebben de kosten van toewijding berekend en zijn bereid hun eigenbelang op te offeren door Christus te belijden en Hem bekend te maken.⁷⁴ Discipelschap omvat je hele leven – niet alleen het ‘geestelijke deel’. Dat betekent ook dat discipelschap niet een ‘programma’ van beperkte duur kan zijn (nog minder van één dimensie), maar een levenslang proces is. Discipelschap, met andere woorden, is de bediening van de kerk – alles wat de kerk doet om christenen te helpen meer op Jezus te lijken op elk gebied van het leven.⁷⁵

In het volgende deel zullen we deze bijbelse principes over discipelschap uitwerken tot een compleet discipelschapsprogramma voor de Nederlandstalige tweede generatie van de Chinese Evangelische Kerk “Geloof, hoop en liefde”.

---

⁷³ Versus e.g. Leroy Eims en Gary W. Kuhne, die in veel andere opzichten bewonderenswaardig zijn en waardevol zijn geweest bij het opstellen van dit discipelschapsplan.

⁷⁴ Hull stemt in veel opzichten overeen met Wilkins als hij zijn begrip van bijbels discipelschap samenvat in vier hoofdpunten: (1) Werkelijk wedergeboren gelovigen zijn technisch discipelen vanaf het moment van hun geestelijke geboorte. (2) Jezus wilde niet alleen ‘bekeerlingen maken’. De discipelen moesten begrijpen dat de Grote Opdracht inhield dat zij uit anderen moesten maken wat hij van hen had gemaakt (versus McGavran en Wagner). (3) Het maken van discipelen omvat bekering, reproductie en vermenigvuldiging. (4) Vermenigvuldiging (d.i. discipelmakers trainen) is de sleutel tot wereldevangelisatie. *Disciple-Making Pastor*, 58-59.

⁷⁵ *Following the Master*, 342ff. Wilkins’ waarschuwing tegen het maken van eendimensionale discipelen door programma’s of instellingen i.p.v. volledige discipelen van Jezus is niet alleen volledig bijbels; het stemt ook overeen met de hedendaagse leertheorie waarin leerdoelen spreken van competent handelen in werkelijke situaties, in tegenstelling tot het ‘beheersen’ van stof (zelfs bijbelse inhoud is geen doel op zichzelf, maar een gereedschapskist voor godvrezend leven). Zie ook Hull, *Disciple-Making Pastor*, 31.

Een discipelschapsprogramma voor 2e generatie Chinese christenen

In de Chinese Evangelische Kerk “Geloof, hoop en liefde” (voortaan kortweg: GHL) herhalen we voortdurend op verschillende manieren onze visie voor de kerk (een bijbels functionerende gemeenschap van gelovigen te zijn) en onze missie:

Wij willen God aanbidden en elkaar dienen met de gaven die Hij ieder van ons gegeven heeft, onze levens met elkaar delen, jonge Chinezen bij Jezus brengen, en hen helpen te groeien in hun geloof.

Een essentieel onderdeel van deze missie is dat evangelisatie, persoonlijke nazorg en discipelschap een taak zijn van alle gelovigen. We zijn tegelijk iemands geestelijke kind (en blijven dat) en geroepen om een geestelijke vader of moeder, mentor of model te zijn. Gemiddeld is maar 1% van alle evangelische christenen persoonlijk betrokken bij de nazorg van jonggelovigen. Tegelijk weten we dat vijf van elke zes nieuwe bekeerlingen terug vallen wanneer nazorg uitblijft!⁷⁶ Onder Gods genade kan dit cijfer omgekeerd worden door doelgerichte nazorg en discipelschap.

In de afgelopen jaren heeft de Heer onze evangelisatie inspanningen gezegend en zagen we tientallen jongeren tot geloof in Christus komen. Dit heeft ons doordrongen van de noodzaak van doelgerichte nazorg en discipelschap. Onze droom is dat deze grote groep nieuwe bekeerlingen een klein leger van reproducerende discipelen zal worden. Dit stuk is onderdeel van het proces naar verwezenlijking van die droom. De eerste stap in het proces is bewustwording en ‘goal ownership’ (het *wat* en *waarom*). De tweede is het schetsen en voortdurend communiceren van het eigenlijke discipelschapsproces. De derde stap is het aanbieden van training, materialen, supervisie en feedback (het *hoe*).

In de volgende paragrafen zullen we eerst proberen de gegevens van onze bijbelse theologie te vertalen in een algemeen praktisch model. Daarna zullen we dit algemene model overbrengen naar GHL in de vorm van een strategie voorstel en tijdplan.

---

⁷⁶ Gary W. Kuhne, *The Dynamics of Personal Follow-Up* (Grand Rapids: Zondervan, 1976), 13, 15.

De taak die voor ons ligt

De eerste stap in het proces van discipelschap, onmiddellijk na bekering, wordt meestal (persoonlijke) nazorg genoemd. Kuhne definieert nazorg als “het geestelijke werk om een nieuwe bekeerling een vast fundament in het geloof te geven”.⁷⁷ Discipelschap streeft er volgens hem naar “een stabiele (trouwe, consistente) gelovige een belangrijke stap verder te brengen naar het punt dat hij/zij een vermenigvuldigende, productieve discipel van Jezus Christus wordt”.⁷⁸

Ook al is zijn presentatie van de diverse stadia in discipelschap nuttig, zijn woordgebruik is ietwat dubbelzinnig en in strijd met onze eerdere bevindingen. Vooral in zijn tweede boek ziet hij discipelen als een speciale groep van toegewijde christenen; slechts een minderheid van alle nieuwe bekeerlingen wordt ooit echte discipelen. Om praktische redenen (het scheppen van een vermenigvuldigingseffect met een kleine startgroep van discipelmakers) is het zeker wijs om het discipelschapsproces te beginnen met de meest veelbelovende jonge christenen.⁷⁹ Maar onze eerdere studie heeft laten zien dat *alle* christenen discipelen zijn. Hadidian geeft een bredere definitie die nazorg en discipelschap met elkaar combineert en dus meer in overeenstemming is met het bijbelse woordgebruik:

Discipelschap is het proces waarbij een christen met een leven dat navolging waard is, zichzelf gedurende een lange periode toewijdt aan enkele personen die *voor Christus gewonnen zijn*, met het doel hen te helpen en leiden in hun *groei tot volwassenheid* en hen toe te rusten om *zichzelf te vermenigvuldigen* in een derde geestelijke generatie.⁸⁰

We moeten daarom oppassen dat we niet onbedoeld een speciale elite van toegewijde discipelen scheppen tegenover een meer gemakzuchtige massa van gelovigen. Het moet iedereen voortdurend duidelijk gemaakt worden, dat nazorg niet meer is dan het eerste stadium van het discipelschapsproces dat bedoeld is voor alle gelovigen. Ondanks deze kanttekeningen bij Kuhne's woordgebruik, ben ik het van harte met hem eens dat een evangeliserende kerk ervoor moet zorgen dat alle bekeerlingen persoonlijke nazorg ontvangen.

---

⁷⁷ *Personal Follow-Up*, 16.

⁷⁸ Gary W. Kuhne, *The Dynamics of Discipleship Training* (Grand Rapids: Zondervan, 1978), 9.

⁷⁹ Hull verdedigt dit standpunt nadrukkelijk: “By training the well, [the disciple-making pastor] takes better care of and strengthens the weak.” *Disciple-Making Pastor*, 74.

⁸⁰ Allen Hadidian, *Successful Discipling* (Chicago: Moody Press, 1979), 21-23, 29. Cursief van de auteur.

Doelen van persoonlijke nazorg

Voor Hadidian is het eerste doel van discipelschap “hen te helpen en leiden in hun groei naar volwassenheid”. Dat houdt in: ze (1) lijken op Christus in hun karakter, (2) zijn afhankelijk van Christus, (3) en onafhankelijk van anderen, (4) leiden een consistente wandel, en (5) zijn evenwichtig door een helder begrip van bijbelse waarheid.⁸¹ Ook al moeten deze begrippen nog meer operationeel gemaakt worden, het is al mooi om te zien hoe hij de nadruk legt op ‘competentie’ – de discipel wordt niet beperkt tot een ‘leerling’, maar gezien als een *navolger* van Jezus Christus.

Kuhne noemt zes soortgelijke doelen in het proces van persoonlijke nazorg: de jonge gelovige (1) is zeker van behoud en positie in Christus, (2) consistent in fundamentele zaken⁸², (3) stabiel in fundamentele leerstellingen, (4) lijkt steeds meer op Christus, (5) kan zelfstandig het Woord van God toepassen en zich ermee voeden, (6) reproduceert de voorgaande doelen in de levens van andere mensen.⁸³

Dat zijn mooie doelen, maar we moeten wel een paar kanttekeningen plaatsen. Kuhne loopt het gevaar discipelschap te beperken tot een afzonderlijk ‘geestelijk compartiment’ in het leven, in plaats van de geestelijke ontwikkeling van iemands hele persoon en leven te stimuleren. Vooral bij tieners en jongeren is dat belangrijk.

Ten tweede legt Kuhne niet uit wanneer iets ‘fundamenteel’ is en legt hij arbitrair een grote nadruk op *inhoud*. Zijn zes doelen zijn in werkelijkheid een gemengde categorie van echte doelen (1,4,6), middelen tot deze doelen (2), of een combinatie van de twee (3,5). Fundamenteel onderwijs is dat wat een jonggelovige in staat stelt God in geest en waarheid te aanbidden en een consistent christenleven te leiden.

Ten derde gebruikt Kuhne de termen nazorg en discipelschap nogal verwarrend door elkaar en noemt bijna dezelfde doelen voor beide.⁸⁴ Inderdaad beslaat discipelschap vaak dezelfde

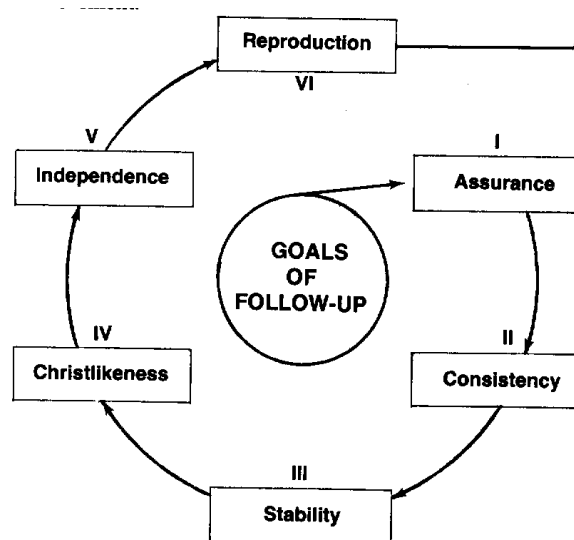

Figure 1 - Kuhne's nazorgdoelen

⁸¹ *Ibid*, 33-37.

⁸² D.i. een gedisciplineerd geestelijk leven (inclusief het memoriseren van bijbelverzen), actieve betrokkenheid bij een dynamische Christelijke gemeenschap en een goede Christelijke kerk, basale evangelisatie training.

⁸³ *Personal Follow-Up*, 73-74.

⁸⁴ *The Dynamics of Discipleship Training*, 154. Daar is discipelschap onderdeel van het grotere nazorgproces.

terreinen van geloof en leven als nazorg. Leren verloopt meestal eerder semi-concentrisch dan strikt lineair: dezelfde terreinen van competentie keren terug en worden verdiept. Maar omwille van de helderheid zullen we verder nazorg gebruiken voor de eerste fase van discipelschap. Hadidian's vijf doelen geven een goede omschrijving van het hele proces. Kuhne's eerste vijf doelen liggen op het gebied van nazorg, terwijl 'reproductie' (zijn zesde doel) een stukje van specifiek discipelschap is.⁸⁵

In navolging van het bijbels onderwijs moet de nieuwe bekeerling in deze eerste fase van discipelschap geholpen worden om de boodschap van het Evangelie echt te begrijpen, bemoedigd worden om de kosten te berekenen en zich aan Jezus toe te wijden, en te beginnen op Christus te lijken door een persoonlijke relatie met Hem te ontwikkelen. Het ontwikkelen van geestelijke disciplines zoals gebed, stille tijd, memorisatie, getuigen, rentmeesterschap en gemeenschap met andere gelovigen is geen doel op zichzelf, maar eerder 'gereedschap' voor het grote doel van praktische en voortdurende heiliging dat alle levensterreinen omvat.

Doelen van discipelschap

Uiteindelijk is het doel van discipelschap trouwe discipelen te vormen die hun levenstaken aankunnen en de eerder genoemde doelen in het leven van anderen willen en kunnen reproduceren. Ze groeien op tot geïntegreerde, zelfstandige en verantwoordelijke persoonlijkheden die in staat zijn tot het aangaan van heilzame relaties (met God, zichzelf, hun naasten en de wereld), het innemen van standpunten en ondernemen van acties vanuit een doordacht christelijk wereldbeeld. Ze kunnen anderen tot Christus leiden, hen grondvesten in het geloof, verder begeleiden naar geestelijke volwassenheid, motiveren en trainen om effectieve getuigen te zijn.⁸⁶ Niet alle nieuwe discipelen zullen deze stap kunnen of willen maken om "discipelmakers" te worden. Gelovigen hebben verschillende gaven, bekwaamheden, karakters en (leer)stijlen. Er zijn leiders en volgers, denkers en doeners, leraren, herders, evangelisten en helpers, enz. enz. Volledige toewijding aan Christus krijgt in al die mensen

---

⁸⁵ Beperkte mankracht in de beginfasen van gemeentegroei dwingt ons zeker te stellen dat alle bekeerlingen persoonlijke nazorg krijgen tot het punt of dat ze stabiele gelovigen zijn geworden die zichzelf kunnen voeden en hun getuigenis met ongelovigen kunnen delen. Dit kan 3-6 maanden duren. Het vermogen zichzelf te vermenigvuldigen vereist veel meer inzet in training over een langere periode; hier moeten we een strategische keuze maken om ons te richten op een paar veelbelovende discipelen om een werkelijk vermenigvuldigingseffect op lange termijn te bereiken.

⁸⁶ Zie ook Kuhne's discipelschapsspiraal, niveaus I-V. *Discipleship Training*, 30. Opnieuw is zijn kerngedachte duidelijk en bruikbaar, maar zijn woordgebruik dubbelzinnig. Het is moeilijk te zien wat het verschil is tussen zijn "Consistency" (II) en "Conserver" (IV) niveaus. Op niveau II kan de discipel anderen verder leiden naar een consistent christenleven. Op niveau III begint de discipel anderen te motiveren om deel te nemen aan de Grote Opdracht. Volgens Kuhne laat niveau IV een discipel zien die de vruchten van evangelisatie begint te bewaren

verschillend vorm. Sommigen doen dat het liefst met hun handen, anderen met hun hoofd, maar allemaal met hun hart. De eersten (tot wel 50%) lezen niet graag een boek en zijn niet enthousiast over cursussen over geestelijke vermenigvuldiging. Dat betekent niet dat zij buiten de discipelschapsboot vallen; alleen dat discipelschap voor hen grotendeels een andere vorm aanneemt. Onderwijs, coaching en mentoraat moeten op maat gesneden zijn.

De ervaring leert dat maar een kleine 10% van alle gelovigen⁸⁷ nog een stap verder gaat en zich laat trainen om anderen te leren hoe zij zich kunnen vermenigvuldigen.⁸⁸ Deze discipelen worden onafhankelijke coaches en mentoren. Een hele kleine groep gaat misschien nog verder en leert hoe ze een complete opzet van discipelschap kunnen vermenigvuldigen. We zijn bijzonder dankbaar voor zulke mensen en hun bijzondere talenten. Maar we moeten niet de indruk geven aan hen of de overigen dat dit nu de eenzame helden zijn. Niet iedereen heeft dezelfde talenten, niet iedereen is even beschikbaar, maar iedereen is een discipel.

Discipelschap: mentoraat, kring en programma

Discipelschap vindt plaats door persoonlijk mentoraat, kringwerk en een gestructureerd onderwijs- en trainingsprogramma. Van die drie zijn de eerste twee het belangrijkste, maar het laatste wel onmisbaar – zoiets als het uitwendig skelet van een schelpdier.

Oudere christenen ondersteunen jonge gelovigen als leraren, coaches of mentoren in hun totale persoonlijke ontwikkeling en groei naar geestelijke volwassenheid. Leraren dragen geestelijke waarheid over door onderwijs en modelleren; hun betrokkenheid kan incidenteel zijn. Coaches moedigen aan, ontwikkelen vaardigheden in hun pupillen en geven feedback. Een mentor tenslotte, vormt de persoonlijkheid en helpt de discipel zijn levensdoel te vinden en te realiseren. Hij stelt vragen en stimuleert de mentorant tot reflectie en (zelf)onderzoek. Dezelfde persoon kan in principe alle drie rollen vervullen; door de tijd verschuift het zwaartepunt van leraar via coach naar mentor. In de praktijk is niet elke mentor even sterk in alle rollen. Een hele goede co-mentor (buddy) is niet per se ook een leraar of coach. Het kan dus zeker zo zijn dat een mentorant verschillende mensen vraagt om de verschillende rollen voor hem te vervullen.

Stanley en Clinton⁸⁹ geven een helder overzicht van de verschillende rollen van een mentor (hun aanduiding voor iemand die een discipel onder zijn hoede heeft):

---

door persoonlijke nazorg. Maar volgens zijn eigen definitie is consistentie deel van het proces van persoonlijke nazorg.

⁸⁷ Deze cijfers zijn gebaseerd op Hull's ervarings schattingen in *The Disciple-Making Pastor*.

⁸⁸ *Successful Discipling*, 46.

⁸⁹ Paul Stanley en Robert Clinton, *Iedereen een mentor* (Driebergen: Navigator boeken, 2003), hoofdstuk 2.

De essentie van de verschillende vormen van mentoraat

VORM VAN MENTORAAT

ESSENTIE

Intensief mentoraat

1. discipelmaker
2. geestelijke gids
3. coach

Maakt de grondbeginselen van het volgen van Christus bekend
Roept ter verantwoording, geeft richting en inzicht bij bepaalde vragen, verplichtingen en beslissingen m.b.t. het geestelijk leven en groei
Motiveert, brengt vaardigheden bij en leert de toepassing daarvan in specifieke situaties, daagt uit

Incidenteel mentoraat

4. raadgever
5. leraar
6. sponsor

Geeft op het juiste moment advies; helpt u een goed beeld te krijgen van uzelf, anderen, omstandigheden en geestelijk werk
Brenkt kennis en begrip bij van een bepaald onderwerp
Biedt loopbaanbegeleiding en bescherming wanneer iemand binnen een organisatie hogerop komt

Passief mentoraat

7. voorbeeld

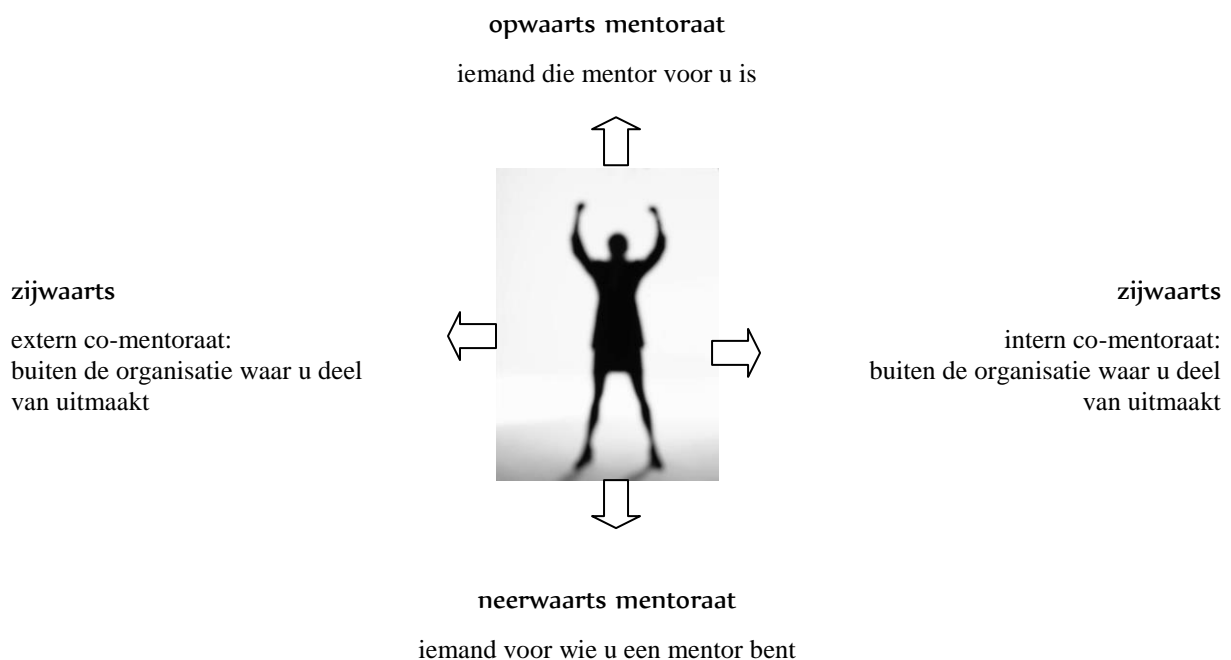
Hedendaags

Een levende persoon om als voorbeeld na te volgen in uw eigen leven, geestelijk werk of beroep

Historisch

Iemand uit het verleden, waarvan veel te leren is aan krachtige principes en waarden voor uw leven, geestelijk werk en/of beroep

Bovendien maken zij duidelijk dat iemand gebaat is bij mentoraat in vier richtingen:

Naast persoonlijk mentoraat streven we ernaar dat iedere gemeentelid deel uitmaakt van een kring. Bij uitstek in deze vertrouwde kring wordt een gelovige bemoedigd en legt zij rekenschap af. Vaak zal de kringleider ook coach en mentor zijn. Zie verder *Kader kringwerk*.

Een continu programma van groepen, kringen, cursussen en seminars waarin gelovigen onderwijs en training ontvangen, vormt de 'harde schaal' om mentoraat en kring heen.

Stappenplan

1. Identificeer bestaande relaties en bied de mogelijkheid voor mentoraat aan.
2. Geef een gerespecteerd leider aan de verantwoordelijkheid voor het mentoraat. Deze persoon legt direct verantwoording af aan voorganger en kerkbestuur.
3. Gebruik aanvankelijk het leiderschapsteam om mentoren in de kerk te herkennen en werven.
4. Zet de mentor- en discipelschapstraining op.
5. Geef deze training een passende en aansprekende naam.
6. Benader potentiële mentoren persoonlijk – leg ze een *kans* voor, niet een 'nood'.
7. Werf potentiële mentoren voor de training.
8. Begin met een geestelijk leidsman of discipelmaker die de training zó introduceert dat hij
  - mentoraat introduceert
  - beschrijft wat mentoraat is of kan zijn
  - realistische verwachtingen schept voor mentoraat aan een individu of groep.
9. Leg in de training uit:
  - hoe je een mentorant kunt vinden
  - hoe je een mentor kunt vinden
  - hoe je het meest uit een mentorrelatie kunt halen
  - welke verwachtingen realistisch zijn
  - welke problemen je kunt verwachten
  - welke karaktertrekken, waarden en vaardigheden aandacht verdienen
10. Begeleid beginnende mentoren.
11. Geef vanuit het hoogste leiderschap steun aan de mentoraatstraining.

Basisstructuur van GHL discipelschap

De basisstructuur van ons discipelschapsonderwijs is afgeleid van Rick Warren's befaamde 'honkbalmodel'.⁹⁰ De slagplaat is waar mensen hun geloofsreis beginnen. We nodigen nieuwe bekeerlingen uit voor een *Fundamentele kring* waarin het Evangelie nog eens wordt uitgelegd, geloofsbelijdenis en het eigene van de kerk worden toegelicht,

en de doop wordt uitgelegd. Het eerste honk is waar de nieuwe bekeerling beslist om openlijk zijn geloof te belijden, gedoopt te worden en lid van de kerk te worden. In een *Groei* groep leren de nieuwe gelovigen de fundamentele geestelijke disciplines die hen zullen helpen groeien naar geestelijke volwassenheid. Dat zijn gebed, stille tijd en persoonlijke bijbelstudie, getuigen, rentmeesterschap en gemeenschap. Op het tweede honk besluit de nieuwe discipel om de erediensten en kringen trouw te bezoeken.

Daarna worden de gelovigen uitgenodigd voor een cursus of kortdurende kring die uitlegt wat de Bijbel leert over geestelijke gaven, hen helpt hun eigen gaven en verlangens te ontdekken en die matcht met mogelijkheden om te dienen in de kerk. Op het derde honk wijdt de discipel zich toe om trouw te dienen naar zijn gaven, levenservaring en verlangens. Tenslotte worden alle gelovigen uitgenodigd om deel te nemen aan een vierde cursus die hen traint in evangelisatie. Ze bereiken de thuisplaat als ze bereid en toegerust zijn om ingezet te worden in evangelisatie acties in eigen omgeving of ver weg.

De slagplaat is evangelisatie. GHL evangeliseert op verschillende manieren. Er zijn speciale evangelisatieacties zoals zomerkampen, praise avonden, films of bijzondere sprekers. Meer geregeld zijn er laagdrempelige diensten, Alpha cursussen, tiener- en jongerenclubs. Hier worden nieuwe bekeerlingen gewonnen voor Christus. Elke nieuwe geboorte wordt gevierd, en iedere nieuwe christen krijgt een Bijbel of dagboek (als ze al een Bijbel hebben).

⁹⁰ Rick Warren, *The Purpose Driven Church* (Grand Rapids: Zondervan, 1995), 130.

Een eerste belangrijke stap die we moeten nemen, is te beginnen met een regelmatige⁹¹ training van voldoende mensen die effectieve nazorg kunnen verlenen aan nieuwe bekeerlingen of belangstellende ‘zoekers’. Deze nazorgers moeten kunnen onderscheiden of hun gesprekspartner een waarachtige beslissing heeft genomen. Ze moeten het Goede Nieuws van Jezus Christus in duidelijke termen kunnen uitleggen (bijvoorbeeld met gebruik van de brug illustratie of de vier geestelijke wetten) en zien of zij het Evangelie echt heeft begrepen en aangenomen. Dan gaan ze voor in gebed en moedigen de nieuwe bekeerling aan om zich uit te spreken voor God: zonde te belijden, vergeving te vragen en God te danken voor zijn genade en beloften. Ze geven haar een Evangelie en een boekje dat de evangelieboodschap en de eerste principes van het christenleven en geestelijke groei uitlegt. Ze noteren adres en telefoonnummer en nemen binnen 48 uur contact op met de nieuwe bekeerling om een afspraak te maken voor nazorg.⁹²

Nazorg neemt drie elkaar aanvullende vormen aan: grote groep, kleine groep, en één-op-één contact. De nazorger nodigt de nieuwe discipel uit om drie maanden lang wekelijks bij elkaar te komen: om te praten over ervaringen in het leven als christen, belangrijke thema’s in het Evangelie, en welke vragen of belangstelling de discipel mag hebben. Daarbij lezen ze samen in de Bijbel en nemen tijd voor gebed. Voorgestelde onderwerpen zijn:

1. Geloofszekerheid en identiteit	6. Gehoorzaamheid
2. Persoonlijk geloofsleven: stille tijd	7. Omgaan met verzoeken
3. Gemeenteleven	8. Gods leiding leren onderscheiden
4. Geestvervuld leven	9. Relaties
5. Persoonlijk geloofsleven: gebed	10. getuigen d leven

Over elk van deze onderwerpen is een themabrief geschreven. Nazorgers kunnen die gebruiken voor hun eigen voorbereiding of samen met hun discipel bestuderen.⁹³

Nazorgers moedigen bekeerlingen aan de erediensten⁹⁴, tiener- of jongerenclubs en – als ze jonger dan achttien jaar zijn - zondagschool (grote groepen) te bezoeken. De erediensten zijn laagdrempelig, maar hun eerste doel is God te aanbidden en gelovigen op te bouwen. De

---

⁹¹ D.w.z. tweemaal per jaar.

⁹² Om het vermenigvuldigingsproces te versnellen, kunnen ervaren nazorgers optrekken met een of twee assistent-nazorgers aan wie zij persoonlijke nazorg delegeren als onderdeel van hun discipelschapstraining.

⁹³ Preken en tiener/jongerenclubs zullen ook op verschillende manieren geregeld aandacht besteden aan deze fundamentele thema’s.

⁹⁴ De prediking in erediensten weerspiegelt de vijf doelen van de kerk: aanbidding, gemeenschap, discipelschap, dienstbetoon en zending. Ze biedt basiskennis voor bekeerlingen en ontwikkelt discipelmakers. Regelmatig wordt opnieuw aandacht besteed aan de visie en missie van de kerk om de leden ervan bewust te laten zijn en deelgenoot te maken in deze doelen (‘goal ownership’).

zondagsschool heeft als doel om de jeugd een werkzame kennis van de Bijbel en zijn belangrijkste leerstellingen bij te brengen. Clubs hebben tot doel om vriendschappen op te bouwen en het geloof te versterken d.m.v. een mix van plezier, aanbidding, beperkt onderwijs en groepsdiscussie over bijbelse principes (meestal thematisch). Ze zijn te typeren als “Inside-Out” bedieningen, d.w.z. ze zijn in de eerste plaats gericht op de eigen jeugd van de kerk en moedigen hen aan hun ongelovige vrienden uit te nodigen en aan vriendschapsevangelisatie te doen.

Alle bekeerlingen worden uitgenodigd om deel te nemen aan een speciale *Fundamenten* cursus (kleine groep) die tenminste elke herfst en lente wordt aangeboden – volgend op belangrijke evangelisatieacties. Deze cursus bestaat uit vier onderdelen:

- *Onze verlossing* (een presentatie van het Evangelie zoals de brugillustratie of vier geestelijke wetten)
- *Onze belijdenis* (de geloofsbelijdenis en identiteit van de kerk)
- *Onze structuur en strategie* (visie, missie en plan)
- *Jouw belijdenis* (een oproep om openlijk hun geloof te belijden door de doop⁹⁵ en lid van de kerk te worden)

Deze sessies worden gepresenteerd door een klein team o.l.v. één van de voorgangers (Chinees of Nederlandstalig). Onderdeel van de cursus is een door de kerk aangeboden maaltijd die de leiders gelegenheid biedt om persoonlijke relaties met nieuwe gelovigen op te bouwen.

De doop van een pasbekeerde is natuurlijk een heel bijzondere gelegenheid om te vieren!

Discipelschap gaat verder na de doop in dezelfde drie grondvormen: grote groep, kleine groep en één-op-één. Clubs behandelen de basiselementen van discipelschap in een cyclus van circa twee jaar; gebed en stille tijd komende tenminste elk jaar terug.

Na de eerste drie maanden (ca. 10 bijeenkomsten) nodigt de nazorger de jonggelovige uit om het discipelschapsproces te vervolgen door elkaar om de veertien dagen bij elkaar te komen. Het doel van deze gesprekken is de gelovige verder te leiden naar geestelijke volwassenheid. Dit houdt in dat je belangstelling voor elkaars leven ontwikkelt, de ervaringen in het leven als christen met elkaar deelt en doorpraat over de vragen die je daarin tegenkomt, samen in de Bijbel lezen en bidden; grote christelijke leerstellingen, getuigen, apologetiek en andere relevante onderwerpen bespreken. Het is belangrijk dat de coach een krachtig

---

⁹⁵ We bieden elke herfst en lente een uitgebreidere bijbelstudie voor doopkandidaten en belangstellenden aan.

voorbeeld is die in zijn eigen leven de principes en disciplines modelleert die hij in het leven van de jonggelovige wil ontwikkelen.⁹⁶ Het oefenen van de meest fundamentele disciplines (zoals gebed, het hebben van een zinvolle stille tijd, en getuigen) is een voortzetting van de fase van de nazorg. Eerst kijkt de discipel hoe de nazorger het doet, dan doen ze het samen, dan doet de discipel het en geeft de nazorger als een coach feedback en moedigt aan. Door het opgeven en bespreken van waardevolle en nuttige boeken kun je persoonlijke studie stimuleren.⁹⁷ Voorgestelde thema's voor discipelschap in dit stadium zijn:

1. Geestelijke disciplines ontwikkelen

- *Gebed* -
- *Stille tijd* – de gelovige ontwikkelt een regelmatige zinvolle stille tijd, waarin zij Gods stem en aanwijzingen leert verstaan, en geestelijk met Hem communiceert.
- *Leiding* -
- *Bijbelstudie methoden* -

2. Verdiept begrip van Bijbel en fundamentele leerstellingen⁹⁸

- *Bijbel:*
  - *Bijbelboeken*
  - *Overzicht van beide Testamenten*
  - *Achtergrond*
- *Leer:*
  - *God de Vader kennen*
  - *De Zoon en de Geest kennen*
  - *Gods verlossingsplan*
  - *Gods doel met ons leven*
  - *Een Geestvervuld leven leiden*
  - *Leven met perspectief: wederkomst, laatste oordeel en eeuwigheid*

3. Gemeenschap

- *Gemeenteleven*
- *Geven*

4. Getuigen

- *Hoe je kunt getuigen van Jezus*
- *Je getuigenis geven*
- *Eerste hulp voor geestelijke baby's*

5. Twijfel bevechten en geloof verdedigen

- *Apologetiek:*
  - *Omgaan met twijfel*
  - *De betrouwbaarheid van de Bijbel*
  - *De opstanding: geen fictie, maar feit*
  - *Bijbel en wetenschap*
  - *Gods goedheid en het bestaan van kwaad*
  - *Jezus de enige weg in een pluralistische tijd*

---

⁹⁶ Hadidian, *Successful Discipling*, 48ff

⁹⁷ Zie de mediatheek van de kerk.

⁹⁸ Voor tieners van 12-18 jaar wordt dit onderwijs voor een groot deel in de zondagschool gegeven.

Voor sommige van deze thema's zijn één-op-één onderwijs instructies beschikbaar; alle thema's vormen onderdeel van de training van een select aantal discipelmakers.

Alle nieuwe gelovigen die de *Fundamenten* kring hebben meegemaakt, worden uitgenodigd om deel te nemen aan een kortlopende (kleine) *Groei* groep die tenminste iedere herfst en lente wordt aangeboden. Deze cursus bestaat uit vier onderdelen (in zes sessies):

- *Persoonlijke Bijbelstudie* - training in fundamentele bijbelstudiemethoden
- *Gebed* - een regelmatig gebedsleven ontwikkelen
- *Gemeenschap* – gericht op trouwe deelname aan erediensten en bijeenkomsten van club of huiskring
- *Rentmeesterschap* – gericht op trouw geven van tienden om de bediening en zending van de kerk te ondersteunen

Degenen die zich hieraan toewijden, hebben het 'tweede honk' bereikt. Zij worden uitgenodigd om mee te doen aan een *Netwerk* cursus (kleine groep) van één dag of vier avonden die eens per jaar wordt aangeboden. Het doel van deze cursus, waarvoor we Willow Creek materialen en enkele aanvullingen gebruiken, is gelovigen te helpen (1) het bijbelse onderwijs over geestelijke gaven te begrijpen, (2) hun eigen gaven te ontdekken, en (3) hun gaven, verlangens en ervaring te matchen met de bedieningsmogelijkheden in de kerk. Eens in de twee jaar wordt dit aangevuld met een cursus *Scherp Uw Sociale Vaardigheden*.⁹⁹ Die helpt jonggelovigen hun persoonlijke stijl te ontdekken, een SWOT-analyse te maken, en hun relaties te verbeteren.¹⁰⁰

Al deze cursussen worden gepresenteerd door het trainingsteam onder leiding van de predikanten. Ook tijdens de *Netwerk* cursus biedt een lunch, aangeboden door de kerk, de leiders de gelegenheid hun persoonlijke relaties met de jonggelovigen te versterken. Na de cursus wordt met iedere deelnemer een raadgeversgesprek gevoerd. Daarin worden haar profiel en beschikbaarheid vergeleken met de bedieningsmogelijkheden die de kerk biedt. Op het "derde honk" zet de discipel zich gavengericht in binnen het werk van de kerk.

---

⁹⁹ Een *Walk Thru The Bible Inc.* seminar in erkende Nederlandse vertaling.

¹⁰⁰ Deze cursus staat open voor iedereen. Het is niet alleen een middel voor discipelschap, maar trekt ook mensen aan die minder bij de kerk betrokken zijn. Het biedt een nuttig instrument voor hun carrière en draagt tegelijk bijbelse waarden over.

Voor de vierde cursus, die gelovigen traint in evangelisatie, heeft Willow Creek's *Aanstekelijk Christen* zijn bruikbaarheid bewezen.¹⁰¹ Ook deze cursus wordt gepresenteerd door het trainingsteam o.l.v. een predikant. Het "thuishonk" is bereikt wanneer discipelen bereid en vaardig zijn om te worden ingezet in evangelisatie acties – in hun eigen omgeving of op een korte zending – of andere taken in de kerk. Het is ons uitdrukkelijke doel om alle nieuwe gelovigen tenminste zo ver te brengen.

De thuisplaat is een begin. Voor de meeste gelovigen die zo ver zijn gekomen in het discipelschapsproces, is het thuishonk het begin van een taak in de kerk en in evangelisatie. Een klein groepje wordt gericht uitgenodigd om een stap verder te gaan: om getraind te worden tot discipelmakers. Deze kleine groep is de sleutel tot vermenigvuldiging. Niet veel mensen hebben hiervoor gaven, roeping en verlangen. In de vorige fasen werd er een open uitnodiging gedaan; deze fase is voor een geselecteerde kleine groep die de juiste gaven, karaktertrekken en vaardigheden hebben (niet alleen het verlangen). Zij kiezen pas nadat ze uitgekozen zijn. Tijdens de vorige cursussen, het raadgeversgesprek en het één-op-één contact met hun coach werd het geleidelijk duidelijk wie de gaven en het leiderschapspotentieel hebben om leiders en discipel makers te worden.

Het criterium voor de training tot discipelmaker is geschiktheid. "Het gaat om geschiktheid, niet alleen geestelijkheid. Veel godvrezende mensen zijn niet geschikt om leiding te geven aan Gods werk."¹⁰² Geschiktheid is opgebouwd uit de criteria (1) karakter, (2) trouw, en (3) gaven. Observatie tijdens de ruwweg twee jaren in cursussen, clubs en één-op-één discipelschap biedt genoeg informatie om iemands karakter te evalueren. Bijbelse richtlijnen zijn 1 Timotheüs 3 en Titus 1. Op dezelfde manier kan trouw worden geobserveerd tijdens de twee jaren van beginnend discipelschap. In deze periode krijgen potentiële leiders eenvoudige opdrachten die hun trouw op de proef stellen.¹⁰³

Het derde criterium is geestelijke gaven. Die worden herkend in de *Netwerk* cursus¹⁰⁴, het daarop volgende raadgeversgesprek en alle persoonlijke mentorgesprekken. Potentiële leiders zullen een cluster van leiderschapsgaven hebben zoals onderwijs, prediking, leiding geven, besturen, vermaning, etc. Alleen degenen die de eerdere cursussen met goed gevolg hebben

---

¹⁰¹ Ook al zijn sommige van de bijgeleverde videoscènes erg Amerikaans

¹⁰² *Disciple-Making Pastor*, 239.

¹⁰³ Zoals het leiden van gespreksgroepen of werkteams in jongerenkampen, het leiden van club bijeenkomsten, dienen in een Alpha team, ondersteunen van kerkelijke activiteiten.

doorlopen en aan de bovenstaande criteria voldoen, worden uitgenodigd om te worden getraind tot leiders en discipelmakers. Het moet hen duidelijk gemaakt worden dat de weg die voor hen ligt veeleisend en tijdrovend is (het zal drie jaar duren), zodat alleen degenen met een vurig verlangen om God te dienen door zijn volk te leiden overblijven.¹⁰⁵

Een getrainde discipelmaker:

- heeft een sterk christelijk karakter en geestelijke diepgang; de vruchten van de Geest zijn in zijn leven herkenbaar, hij toont volwassenheid en stabiliteit in zijn geestelijk leven en is standvastig in geestelijke strijd;
- kan Gods Woord effectief doorgeven, vooral in het verband van een kleine groep; dit vereist sociale vaardigheden zoals het leiden van een doelgericht groepsgesprek, het stellen van goede vragen, anderen helpen ontdekkingen uit de bijbeltekst te doen en die toe te passen;
- kan de discipelschapsfilosofie effectief onder woorden brengen; d.w.z. zij begrijpt het onderwijs, kan het in praktijk brengen en vurig verdedigen;
- kan anderen managen of coachen; zij kan een visie verwoorden, doelen formuleren, het werk organiseren, de juiste mensen kiezen en op een goede manier werk aan hen delegeren, en hen leren hoe ze anderen moeten onderwijzen;
- kan anderen motiveren; hij heeft sterke overtuigingen en kan daardoor anderen overtuigen om daadwerkelijk een bepaalde koers te volgen;
- kan anderen corrigeren; ze is in staat en bereid anderen te confronteren en verantwoording te vragen;
- is vertrouwd met, effectief in, en in staat om anderen te trainen in persoonlijke evangelisatie.¹⁰⁶

Training in dit stadium is on-the-job (“laat eens zien hoe jij het doet”), aangevuld met tweewekelijkse, twee uur durende bijeenkomsten als discipelschapsgroep en één-op-één coachings- en mentorgesprekken. Elk lid van deze discipelschapsgroep heeft een plek in de

---

¹⁰⁴ Andere gaventesten kunnen ook worden gebruikt. Bijv. Christian A. Schwarz's *De Nieuwe Gaventest*. 3e herziene druk (Hoornaar: Gideon, 1998).

¹⁰⁵ Hadidian's criteria zijn in wezen dezelfde. Hij noemt: (1) toegewijde liefde voor Jezus Christus; (2) een hart voor mensen; (3) een heilig, godvrezend leven; (4) zuivere motieven; (5) volledig begrip van wat het coachen van discipelen vergt (offers, kosten); (6) trouw in het getuigen; (7) begrip van de rol van de Heilige Geest in discipelschap; (8) een geregeld gebedsleven; (9) trouw in persoonlijke bijbelstudie; (10) een evenwichtig, gerijpt geloof. *Successful Discipling*, 57ff

¹⁰⁶ *Disciple-Making Pastor*, 241-44.

kerk nodig waar zij in praktijk kan brengen wat zij leert. Dat kan een zondagsschoolklas zijn, een *Fundamenten* kring of *Groei* groep, een *Alpha* cursus, huiskring of jongerenclub, en in alle gevallen een doorlopende persoonlijke relatie van nazorg en discipelschap met een jonggelovige. De cursussen lopen over een periode van drie jaar. Ze omvatten modules over Verantwoord Bijbelgebruik, Verantwoord Kringwerk, Geestelijk Leiderschap, Pastorale Counseling, Apologetiek, Bijbelleer, Overzicht Oude en Nieuwe Testament, Leven van Christus, en diverse boekstudies.

Leeractiviteiten omvatten geregelde evaluatie van opdrachten in de bediening, bespreking van zelfstudie projecten, het onderwijzen van theorie en vaardigheden, en oefening in rollenspelen.

Proces en Organisatie

Het proces waarin we dit hele project verwezenlijken, bestaat uit een reeks alsmaar wijder wordende cirkels, als een steen in de vijver. In de eerste fase ligt de verantwoordelijkheid voor het hele discipelschapsproces bij de predikant van GHL. Bouwend op de principes van doelgericht gemeente zijn communiceert hij regelmatig dat discipelschap het hart is van visie en missie van GHL. Eerst krijgen kerkbestuur, jeugdleiders, en kernleden bijbelse instructie¹⁰⁷ over principes en praktijk van discipelschap. Ook al hebben zij geen rechte, heldere en formele weg gevolgd en voor het grootste deel geen persoonlijke coaching ervaren, toch hebben zij een tamelijk complete, zij het wat willekeurige, discipelschapstraining ondergaan en verschillenden van hen zijn heel volwassen in hun geloof.

Wanneer zij de visie beginnen te delen en te begrijpen wat er allemaal bij komt kijken, wordt er een beroep op hen gedaan om biddend te overwegen voor wie van de overige leden en jongeren zij een buddy of mentor kunnen zijn.¹⁰⁸ Het is hun uitdaging om een voorbeeld te stellen en discipelschap te modelleren voor de overige jeugd. Deze binnenkring van rijpe christenen wordt gecoacht door de predikant, aangevuld met bijeenkomsten in een kleine discipelschapsgroep en persoonlijke gesprekken. Ze zijn pupil en coach, discipel en mentor tegelijk. De leden van deze groep zijn onze ‘proefkonijnen’ en ‘pioniers’ in het trainen van discipelmakers. Terwijl zij hun werk als mentor/coach beginnen, groeit de discipelschapstraining (en het kringwerk) om hen heen en wordt materiaal gemaakt.

---

¹⁰⁷ Door preken, papers, bijbelstudies, speciale workshops, trainingen en persoonlijke gesprekken.

¹⁰⁸ Deze volwassen christenen worden aangemoedigd om vooral diegenen te ‘adoptereren’ die al verantwoordelijkheden dragen, zoals groepsleiders en hun medewerkers in de tiener- en jongerenclubs.

Als ‘goal ownership’ zich duidelijk begint af te tekenen, worden persoonlijke discipelschapsrelaties met alle leden van deze groep geïntensiveerd tot het eerder beschreven gewenste niveau. Dit zal een grote inspanning vragen van de predikant, maar het is tijd die tegen de hoogste rente wordt uitgezet. Daarom moet deze taak zijn hoogste prioriteit hebben.

De volgende prioriteit is om het net wijder uit te werpen: bewustheid en ‘goal ownership’ onder een grotere groep leden, materialen en een basistraining nazorg beschikbaar stellen voor de geïnteresseerden, en hen zoveel mogelijk koppelen aan onze “pioniers”.¹⁰⁹

De derde prioriteit is het leerplan van de zondagsschool, kringliederstraining en materialen zodanig te verbeteren dat toekomstige coaches mentoraat ervaren en werkzame kennis van de Bijbel en fundamentele bijbelleer opdoen.

Het is duidelijk dat we dit doel niet van vandaag op morgen kunnen realiseren. De eerste fase van het fundamentele discipelschapsprogramma zal ongeveer twee jaar in beslag nemen; het discipelmakers trainingsprogramma nog eens drie jaar. Daarna gaat het discipelschaps proces geleidelijk over in een mentor relatie.

Aanvankelijk zal veel afhangen van de beschikbaarheid van de predikant. Maar al in 2008 kunnen de *Fundamenten* kring, *Groei* groep, en *Netwerk* en *Aanstekelijk Christen* cursussen geleid worden door een team. In 2008-09 kunnen sommigen van de ‘proefkonijnen’ en stagiairs assisteren in het coachen van een tweede generatie van discipelmakers.

Wij willen Chinese jongeren bij Jezus en in zijn gemeente te brengen, hen naar zijn beeld te helpen groeien in geestelijke volwassenheid en toe te rusten voor hun taak in de gemeente en de wereld, om zo Gods naam groot te maken.

MAG DE HEER ONS ZO BEZIG VINDEN ALS HIJ KOMT!

---

¹⁰⁹ Deze stap is voorbereid door preken en themabrieven, maar definitief gezet tijdens het jaarlijkse evaluatie en trainingskamp voor groepsleiders en medewerkers in de tienerclub. De eerste stap wordt het vormen van simpele discipelschapsgroepjes in de tiener- en jongerenclubs. Elke leider of medewerker wordt verantwoordelijk voor 3-4 anderen. Hun doel is hen aan te moedigen tot het houden van een geregeld stille tijd, gebed en gehoorzaamheid aan Gods geopenbaarde wil. In training en leeftijd eigen materiaal wordt voorzien.

Geselecteerde bibliografie

- Coleman, Robert E. *The Master Plan of Discipleship*. Old Tappan: Fleming H. Revell Cy., 1987.
- Dijk, Bob van. *Het Nederlandse protestantisme en de evangelieverkondiging onder Chinezen vanaf Karl Gützlaff*. MMiss. thesis. University of Utrecht, 1990.
- Dunahoo, Charles H. *Making Kingdom Disciples*. Philipsburg: P&R Publishing, 2005.
- Eims, Leroy. *The Lost Art of Disciple Making*. Grand Rapids: Zondervan, 1978.
- Fields, Doug. *The Purpose Driven Youth Ministry*. Grand Rapids: Zondervan, 1998.
- Geense, P. en T. Pels. *Opvoeding in Chinese gezinnen in Nederland*. Assen: Van Gorcum, 1998.
- Hadidian, Allen. *Successful Discipling*. Chicago: Moody Press, 1979.
- Hanks Jr., Billie, en William A. Shell eds. *Discipleship*. Grand Rapids: Zondervan, 1981.
- Henrichsen, Walter A. *Disciples are Made – not Born*. Wheaton: Victor Books, 1983.
- Hiebert, Paul G. en Young Lee Hertig. “Asian Immigrants in American Cities.” In: Urban Mission, March 1993, 15-24.
- Hull, Bill. *The Disciple-Making Pastor*. Paperback edition. Grand Rapids: Revell, 1999.
- . *The Complete Book of Discipleship*. Colorado Springs: Navpress, 2006.
- Jongeneel, J.A.B., R. Budiman, J.J. Visser. *Gemeenschapsvorming van Aziatische, Afrikaanse en Midden- en Zuidamerikaanse christenen in Nederland. Een geschiedenis in wording*. Zoetermeer: Boekencentrum, 1996.
- Kuhne, Gary W. *The Dynamics of Persoonlijke Follow-Up*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- . *The Dynamics of Discipleship Training*. Grand Rapids: Zondervan, 1978.
- Lam, Pallas. *De nazaten van de draak en hun culturele erfgoed in Nederland*. MSocSciences thesis. Erasmus University Rotterdam, 1997.
- Li Minghuan. *We Need Two Worlds! A Study of the Chinese Organizational Movement in the Netherlands*. Doctoral dissertation. University of Amsterdam, 1998.
- Longenecker, Richard N. ed. *Patterns of Discipleship in the New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans, 1996.
- Marsh, Fred E. *Discipler's Manual*. Grand Rapids: Kregel Publications, 1980.

Moore, Waylon B. *New Testament Follow-Up*. Grand Rapids: Eerdmans, 1963.

------. *Multiplying Disciples. The New Testament Method for Church Growth*. Colorado Springs: NavPress, 1981.

Neighbour Jr., Ralph. *Where do we go from here? A Guidebook for the Cell Group Church*. Houston: Touch Publications, 1990.

Paris, Jenell Williams, en Margot Owen Eyring. *Urban Disciples*. Valley Forge: Judson Press, 2000.

Pho, Jacques ed. *Twintig jaar stichting CEME in Nederland*. Rotterdam: CEME, 1994.

Schwarz, Christian A. *De Nieuwe Gaventest*. 3e herziene druk. Hoornaar: Gideon, 1998.

Souter, John C. *How to Grow Strong Christians*. Wheaton: Tyndale House, 1980.

Swanson, Allen J. "The Church in Urban Taiwan." In: *Urban Mission*, November 1990, 6-20.

Theissen, Gerd. *De Jezusbeweging. Een sociologische bijdrage tot de ontstaansgeschiedenis van het vroege christendom*. Baarn: Ten Have, 1998.

Warren, Rick. *The Purpose Driven Church*. Grand Rapids: Zondervan, 1995.

Watts, Bobby. "Equipping the Saints for the Work of the Ministry – The Oversea Chinese Mission". In: *Signs of Hope in the City*. Ministries of Community Renewal. Ed. Robert D. Carle en Louis A. DeCaro jr. Valley Forge: Judson Press, 1997.

Wilkins, Michael J. *Following the Master. A Bijbelse Theology of Discipleship*. Grand Rapids: Zondervan, 1992.

Young, Edward J. *The Book of Isaiah*. 3 Vols. Grand Rapids: Eerdmans, 1965.

APPENDIX A: GENERATION-SPECIFIC PROBLEMS AMONG CHINESE IMMIGRANTS

Because of their racial en cultural differences, Asian immigrants may take five or more generations to fully assimilate into European culture. Each generation struggles in a different way with questions concerning identity, en tensions between generations arise. First generation Chinese immigrants never really assimilate into the new culture; they just develop survival skills. Their active en passive grasp of the Dutch is significantly less than among other immigrant groups.¹¹⁰ The core of their identity is shaped by the old culture. Their assimilation is limited to the public sphere – work, school en business. Generally the women stay home en face the greatest cultural isolation en loneliness. Eventually this may even lead to alienation between husbands en wives.

Second generation kids live through a deep identity crisis. They have two cultures at the core of their being: they want to identify with the Dutch culture of their peers¹¹¹, en at the same time feel pressed by their parents (and their conscience) not to alienate from their traditional culture. This is especially en painfully so among the women who have the added burden of role confusion en relative depreciation because of their sex.¹¹² Some youngsters resolve the tension by denying the new culture, others by breaking away entirely from the old. Some again, may try to resolve it by compartmentalizing their world: living the old way at home, en the new elsewhere. But this leaves the tension tangible every time they move from one world to the other.

First generation immigrants often see the Chinese church as an enclave where their language en culture are preserved. Chinese characters en songs are taught in Sunday school en elderly people are honored as they should be (a theme that even comes back in some of the traditional hymns). Church for them may also be the place where they can find suitable Chinese partners for their sons en daughters. For this very reason the church may become to second generation kids the very symbol of all they want to leave behind.¹¹³ The very disturbing figures are that in the American fellow churches of CEME, as many as 80% of the youth leave the church after they have reached the age of eighteen.

---

¹¹⁰ Opvoeding. p.35

¹¹¹ They sometimes call themselves “bananas”: yellow on the outside, but white on the inside.

¹¹² During the first meeting of our house cell of seven, all five girls burst into tears as they told their life story – especially when describing their relationship to their father.

¹¹³ Hiebert, Paul G. en Young Lee Hertig. Asian Immigrants in American Cities. Urban Mission, March 1993. p.21.

CEME has perceived this problem and taken the major step of allowing and encouraging the second (and some of the in-between) generation to build up a Dutch language ministry with the help of a Dutch mentor (Hans Wulffraat). Thereby the leadership not only hopes to turn the tide, but actually to build up the body and mobilize their multilingual and multicultural youth for the Great Commission. They have asked a second generation core group together with the mentor to present an analysis and vision for the future at the '99 summer retreat, so that the vision will be shared also by the older generation (goal ownership, prayer, support).

APPENDIX B: WERVEN EN ONDERSTEUNEN VAN MENTOREN

Fout!
Verwijzingsbron
niet gevonden.

Hoe onze kerk haar mentoren ondersteunt

Hoe goed voorzien we in de 5 voorwaarden voor mentoraat?

1 Kon 19:14–21; 2 Tim 2

Geef aan hoe goed uw kerk het doet op de volgende punten, op een schaal van 1 (laag) tot 5 (hoog):

	Laag		Hoog		
	1	2	3	4	5
1. Visie overdracht					
♦ Hebben huidige leiders een mentor?					
♦ Dienen zij als als mentor?					
♦ Wordt mentoraat onderwezen in klassen of cursussen?					
♦ Wordt mentoraat onderwezen in preken?					
♦ Worden er wel eens getuigenissen gegeven over mentorrelaties?					
♦ Is het hebben van of dienen als mentor vereist voor sommige posities in de kerk?					
2. Werving					
♦ Wordt de behoefte aan mentoren bekend gemaakt?					
♦ Wordt duidelijk uitgelegd welke commitment gevraagd wordt?					
♦ Vindt er een assessment plaats waardoor mensen hun potentiële sterkten en zwakten in een mentorrelatie kunnen bepalen?					
3. Matching					
♦ Begrijpen we de basis voor het koppelen van mentor en mentorant—overeenkomstige geestelijke gaven en bediening, levensfase, persoonlijke behoeften, of ontwikkelde vaardigheden?					
♦ Helpen we mensen die een mentor willen ere en te vinden?					
4. Toerusting					
♦ Worden degenen die met een mentorrelatie beginnen op weg geholpen?					
♦ Zijn er hulpmiddelen beschikbaar, zoals boeken of cd's?					
5. Ondersteuning					
♦ Zijn er ervaren mentoren die dienen als consultants voor nieuwe mentoren?					
♦ Is er een kring of nieuwsbrief waar mentoren ervaringen kunnen uitwisselen en problemen kunnen oplossen?					

APPENDIX C: AANKONDIGINGSBRIEF DISCIPELSCHAP

Jij dan, mijn kind, wees krachtig in de genade van Jezus Christus, en wat jij van mij gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan vertrouwde mensen, die bekwaam zullen zijn om ook anderen te onderrichten.
- 2 Timotheüs 2:1-2

Vrienden en vriendinnen,

1 + 1 = veel

God heeft ons dit jaar een groot cadeau gegeven: in het tienerkamp zijn 32 tieners tot geloof gekomen en in de Alpha cursus en persoonlijke contacten ook tenminste 3 jongeren. Daarmee geeft God ons ook een nieuwe opdracht: maak niet alleen bekeerlingen, maar maak *discipelen* – help ze groeien in hun geloof tot standvastige en vurige christenen.

In de jongerenafdeling en de Nederlandstalige afdeling willen wij dit jaar veel zorg besteden aan jonggelovigen. We willen een kerk zijn waar ze vriendschap kunnen sluiten met andere jonge christenen, waar ze terecht kunnen met hun vragen en kunnen groeien in hun geloof. De tienerclub is ineens geweldig gegroeid, er zijn een huiskring en Tree of Life fellowship, en eind oktober/begin november start een nieuwe jongerenclub.

De kerk doet wat ze kan, maar de kerk dat zijn wij. Die grote opdracht kan alleen wat (veel!) worden, als wij allemaal leven uit ons geloof en ‘discipelschap’ in ons hart dragen. Daarom leggen wij een uitdaging bij jou neer: wil jij ook een stukje van die verantwoordelijkheid voor pasbekeerden mee dragen? Wil jij een geestelijke vader of moeder voor een tiener die deze zomer tot geloof gekomen is? Of wil jij zo’n vader of moeder zijn voor een jongere die op zijn/haar beurt weer een ander helpt groeien? Vraag aan God om jou iemand aan te wijzen met wie jij het komende jaar geregeld op kunt trekken. Aan wie jij door kunt geven wat jij zelf van Hem gekregen en geleerd hebt!

Wij willen jou graag helpen om jouw discipel(en) te leiden. Je kunt die hulp krijgen door naar een cursus te komen zoals “Hoe lees je de Bijbel?” of je pasbekeerde vriend(in) mee te nemen. We zullen je de komende tijd in de Nederlandse dienst themabrieven geven die gaan over vragen waar jonggelovigen vaak mee zitten. We zullen boekjes aanbieden die je samen met je ‘discipel’ kunt lezen. Je kunt ons aanklappen, bellen, mailen. En uiteraard doen wij zelf ook wat we aan jou vragen!

Namens de kerngroep Nederlandse dienst,
Hans Wulffraat

P.S.

Weet je niet waarover je zou kunnen praten? Denk hier eens aan:

1. Geloofszekerheid
2. Persoonlijk geloofsleven: stille tijd
3. Gemeenteleven
4. Geestvervuld leven
5. Persoonlijk geloofsleven: gebed
6. Gehoorzaamheid
7. Omgaan met verzoeken
8. Gods leiding leren onderscheiden
9. Leren getuigen
10. Getuigend leven

APPENDIX D: HOE BEGIN JE EEN DISCIPELSCHAPSRELATIE?

1. Zorg dat je helder onder woorden kunt brengen wat discipelschap is en waarom je ervoor gemotiveerd bent.
  - Wat is de Grote Opdracht?
  - Wat is een discipel precies?
  - Wat is het doel van discipelschap? Kun je daarbij op een paar kernachtige bijbelverzen wijzen die jou zelf ook aangesproken hebben?
  - Wat verwacht jij dat God door de relatie tussen jou en je discipel gaat doen?
2. Bid God om je een 'discipel' aan te wijzen.
  - Denk aan de criteria van 2 Tim. 2:2 – iemand die betrouwbaar is en zichzelf kan vermenigvuldigen.
  - Verwar dit dus niet met iemand die pastorale hulp nodig heeft.
3. Begin dan voor hem/haar te bidden.
  - Wat zijn haar/zijn kwaliteiten en gaven? (bijv. toegewijd, geduldig, liefdevol, wil anderen bij Jezus brengen, neemt anderen mee enz.)
  - Weet je iets van zijn/haar verlangens?
4. Spreek die persoon aan
  - Vertel wat je heeft aangesproken over discipelschap.
  - Vertel wat je aan gaven, kwaliteiten en verlangens ziet in die persoon – en dat je gelooft dat God die verder wil ontwikkelen om hem/haar te gebruiken.
  - Bied aan om elkaar regelmatig te ontmoeten (elke 2 weken in de komende 2 jaar) om samen te praten over het leven met God, te bidden, na te denken over zijn Woord en elkaar verder te helpen groeien.
5. Vraag in het eerste gesprek hoe die persoon tot geloof gekomen is, en hoe daarna verder gegroeid. Heeft hij/zij zekerheid van behoud?
  - Welke bijzondere dingen heeft God in zijn/haar leven gedaan?
  - Zijn er bijzondere dingen die geestelijke groei in de weg staan?
  - Zijn er bijzondere vragen waar je graag verder over zou willen praten?
  - Zijn er bijzondere dingen waarvoor ik kan bidden of waarbij ik je kan helpen?
  - ***Belangrijk, zeker in de eerste gesprekken, is dat je goede, open vragen stelt waardoor je je discipel uitnodigt meer over zichzelf te vertellen – en dat je goed luistert en onthoudt. Schrijf gerust van tevoren een paar goede openingsvragen op, doordenk die en maak ze je zo eigen dat je ze in het gesprek natuurlijk niet van het papier hoeft te lezen!!***
  - ***Bedenk dat het een groot geschenk is als iemand je in vertrouwen neemt; beschaam dat vertrouwen niet! Bedank je discipel voor wat hij/zij aan je vertelt. Verzeker ook dat wat je bespreekt, vertrouwelijk blijft. Wanneer je toch de raad van een ander nodig hebt, vraag dan toestemming en verzeker dat het binnen die kleine kring vertrouwelijk blijft.***
6. Als je discipel nog onzeker is over zijn/haar behoud of dat van anderen, kun je aanbieden om daar samen over na te denken m.b.v. themabrief #1 (zekerheid). Extra exemplaren

liggen in de kerk (bibliotheek) klaar. Zorg dan dat je die zelf tevoren goed bestudeerd hebt. Heeft je discipel vragen op dit punt, waar je niet goed uit komt en die ook niet voldoende in de themabrief worden uitgelegd, mail dan gerust: l.wulffraat@inter.nl.net Doe dat niet op het laatste moment!

7. Ga in op de vragen die gesteld zijn of dingen waarvoor je gebeden hebt. Ga (voorzover dat nog niet in het eerste gesprek naar voren is gekomen) in op stille tijd en gebed: hoe gaat het daarmee? Lees en bid je regelmatig? Ervaar je dat als een zegen of als een moeizame plicht waar je niet zoveel aan hebt?
  - Wat zijn hier de obstakels?
  - Wat zijn Gods beloften?
  - Deel je eigen ervaringen (positief) – bemoedig en bied hulp, bijvoorbeeld door aan te bieden van tijd tot tijd samen stille tijd te houden. Hier kun je themabrief #2 gebruiken. Alle themabrieven liggen klaar in de kerk (bibliotheek).

8. ....

APPENDIX E: VORMEN VAN *maqth*. j IN HET NIEUWE TESTAMENT

Matthew (69)		Markus (42)		Lukas (35)		Johannes (73)		Acts (26)
5:1	24:1	2:15		5:30		1:35	19:38	6:1
8:21	24:3	2:16		5:33		1:37	20:2	6:2
8:23	26:1	2:18		6:1		2:2	20:3	6:7
9:10	26:8	2:23		6:13		2:11	20:4	9:1
9:11	26:17	3:7		6:17		2:12	20:8	9:10
9:14	26:18	3:9		6:20		2:17	20:10	9:19
9:19	26:19	4:34		6:40		2:22	20:18	9:25
9:37	26:26	5:31		7:11		3:22	20:19	9:26
10:1	26:35	6:1		7:18		3:25	20:20	9:38
10:24	26:36	6:29		8:9		4:1	20:25	11:26
10:25	26:40	6:35		8:22		4:2	20:26	11:29
10:42	26:45	6:41		9:14		4:8	20:30	13:52
11:1	26:56	6:45		9:16		4:27	21:1	14:20
11:2	27:64	7:2		9:18		4:31	21:2	14:22
12:1	28:7	7:5		9:40		4:33	21:4	14:28
12:2	28:8	7:17		9:43		6:3	21:7	15:10
12:49	28:13	8:1		9:54		6:8	21:8	16:1
13:10	28:16	8:4		10:23		6:12	21:12	18:23
13:36		8:6		11:1		6:16	21:14	18:27
14:12		8:10		12:1		6:22	21:20	19:1
14:15		8:27		12:22		6:24	21:23	19:9
14:19		8:33		14:26		6:60	21:24	19:30
14:22		8:34		14:27		6:61		20:1
14:26		9:14		14:33		6:66		20:30
15:2		9:18		16:1		7:3		21:4
15:12		9:28		17:1		8:31		21:16
15:23		9:31		17:22		9:2		
15:32		10:10		18:15		9:27		
15:33		10:13		19:29		9:28		
15:36		10:23		19:37		11:7		
16:5		10:24		19:39		11:8		
16:13		10:46		20:45		11:12		
16:20		11:1		22:11		11:54		
16:21		11:14		22:39		12:4		
16:24		12:43		22:45		12:16		
17:6		13:1				13:5		
17:10		14:12				13:22		
17:13		14:13				13:23		
17:16		14:14				13:35		
17:19		14:16				15:8		
18:1		14:32				16:17		
19:10		16:7				16:29		
19:13						18:1		
19:23						18:2		
19:25						18:15		
20:17						18:16		
21:1						18:17		
21:6						18:19		
21:20						18:25		
22:16						19:26		
23:1						19:27		